

НЕЗАЛЕЖНІ АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ І ОРГАНИ ВЛАДИ:

партнери у просуванні реформ чи дві
паралельні реальності?

АВТОРИ АНАЛІТИЧНОГО ЗВІТУ:

Ірина БЕКЕШКІНА

Руслан КЕРМАЧ

Орися ЛУЦЕВИЧ

ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМАНДИ ТАКОЖ ВХОДИЛИ:

Юрій Горбань

Ірина Філіпчук

Анатолій Котов

Андрій Сухарина

Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва висловлює вдячність за плідну співпрацю у проведенні дослідження Орисі Луцевич – аналітику Chatham House, яка брала участь у підготовці методологічного інструментарію опитування та безпосередньому проведенні глибинних інтерв'ю з представниками влади, бізнесу та донорських організацій, а також – в підготовці фінального звіту.

Зміст:

Незалежні аналітичні центри і органи влади: партнери у просуванні реформ чи дві паралельні реальності?	4
Реформи як виклик і шанс для оновлення країни	8
Методологія дослідження	9
Основні результати опитування представників влади та недержавних аналітичних центрів	12
• Ставлення представників влади до недержавних аналітичних центрів. Чи знають? Чи використовують?	12
• Вплив аналітичних центрів на вироблення політики	13
• Хто є основними «споживачами» продукції аналітичних центрів?	16
• Які є канали впливу аналітичних центрів на формування державної політики та ухвалення управлінських рішень?	18
• Вплив на вироблення політики: основні складові успіху	19
• DIXI Group Case	21
• Механізми співпраці аналітичних центрів та органів центральної і місцевої влади	23
• Критерії вибору неурядових аналітичних центрів для співпраці: на що орієнтуються представники влади?	25
• Які основні перешкоди для продуктивної співпраці недержавних аналітичних центрів та влади?	27
• Хто платитиме за аналітику: фінансова сторона питання співробітництва	30
• Яка проблематика досліджень на сьогоднішній день є найбільш актуальною: думки аналітичних центрів та представників влади	30
• Найбільш авторитетні для представників влади неурядові аналітичні центри	33
• Ставлення представників ЗМІ до діяльності недержавних аналітичних центрів	34
Основні рекомендації щодо посилення впливовості недержавних аналітичних центрів та ефективності співпраці з владою	36
Результати опитування	40
Додаток 1. Недержавні аналітичні центри і органи влади: можливості співпраці	40
Додаток 2. Опитування неурядових організацій та аналітичних центрів. Недержавні аналітичні центри і органи влади: можливості співпраці	51
Додаток 3. Опитування «аналітичні центри і ЗМІ: як їм краще співпрацювати?»	58

Незалежні аналітичні центри і органи влади: партнери у просуванні реформ чи дві паралельні реальності?

Україна зараз перебуває у найбільш складному і водночас відповідальному періоді своєї історії. Реалізація необхідних реформ може стати справжнім проривом, що виведе країну на передові рубежі економічного та соціального розвитку і, навпаки, неуспішність реформування поставить під сумнів саме існування державності.

Враховуючи масштабність та багатогранність завдань, необхідне об'єднання зусиль органів державної влади місцевого самоврядування України та громадянського суспільства задля високоякісного інтелектуального обґрунтування реформ. За цих умов налагодження плідної співпраці між органами державної влади, з одного боку, та незалежними аналітичними центрами (НАЦ), з іншого боку, набуває сьогодні просто безпрецедентної важливості в Україні.

Наскільки представники влади – центральних органів виконавчої та законодавчої влади, органів місцевого самоврядування – готові до співпраці з аналітичними центрами? Що заважає такій співпраці і яким повинен бути кінцевий «продукт» аналітичних центрів? Від чого залежить впливовість аналітичного центру на процес вироблення політики? Ці питання представляють собою основний предмет дослідження нещодавно проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Дослідження було ініційоване Міжнародним фондом «Відродження» та проходило в межах «Ініціативи з розвитку аналітичних центрів», яке реалізується Міжнародним Фондом «Відродження» у партнерстві з Фондом розвитку аналітичних центрів (ТТФ) за фінансової підтримки Шведського агентства з міжнародного розвитку (SIDA). Попередні результати цього дослідження були представлені під час міжнародної конференції

«Роль аналітичних центрів у ключових реформах в Україні», що проходила 7 грудня 2015 року в місті Києві.

Опитування було проведене у період з 20 листопада по 3 грудня 2015 року методом розсилки анкет-опитувальників електронною поштою. Від органів влади було опитано загалом 158 респондентів. Поряд з цим було опитано 75 представників органів місцевого самоврядування в Україні. Окрім міста Києва, опитування також було проведене серед депутатів місцевих рад та виконавчих комітетів місцевих рад Дніпропетровська, Львова, Одеси, Харкова, Сєвєродонецька та Краматорська. Також було опитано 53 представники національних і регіональних ЗМІ в Україні. Нарешті 82 опитані респонденти представляють загальнонаціональні громадські організації та незалежні аналітичні центри з центру та регіонів України.

Додатково, було проведено 23 глибинні інтерв'ю з представниками органів центральної влади, органів місцевого самоврядування, з представниками ЗМІ, міжнародними донорам та міжнародним бізнесом. Для глибшого розуміння факторів, які впливають на результативність роботи аналітичних центрів, було проведено електронне анкетування дев'яти аналітичних центрів, які мають приклади успішного впливу на формування політики як в Києві, так і на місцевому рівнях.

ЗАГАЛОМ ОПИТАНО

158

РЕСПОНДЕНТІВ
ВІД ОРГАНІВ ВЛАДИ

З НИХ:

75

ПРЕДСТАВНИКІВ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ

53

ПРЕДСТАВНИКИ
НАЦІОНАЛЬНИХ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІ

82

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА НЕЗАЛЕЖНІ
АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ

23

Додатково проведено 23 глибинних інтерв'ю

з представниками органів центральної влади, органів місцевого самоврядування, з представниками ЗМІ, міжнародними донорам та міжнародним бізнесом.

За результатами проведеного опитування можна зробити наступні ключові висновки:

- Представники усіх органів влади – і центральних, і місцевих, і законодавчих, і виконавчих – висловили готовність співпрацювати з неурядовими аналітичними центрами. Водночас рівень їхньої обізнаності щодо роботи НАЦ був визначений як середній і зростання рівня цієї обізнаності в порівнянні з 2014 р. не зафіксовано. Лише третина опитаних представників влади добре обізнана з роботою НАЦ та 22% читають матеріали регулярно і 13% співпрацюють на регулярній основі. Однак, при цьому 95% опитаних декларують необхідність у постійній співпраці.
- Додана вартість незалежних аналітичних центрів, відповідно до бачення представників влади, в даний час полягає у забезпеченні нейтрального, фахового, не заполітизованого середовища для обговорення реформ та донесення інформації про реформи до широкого загалу. При виборі аналітичного центру для співпраці основними критеріями для представників влади є якість оприлюднених центром аналітичних матеріалів, репутація центру, його загальна діяльність (об'єктивність, політична незаангажованість) та наявність фахівців з відповідної тематики.
- Високий попит серед нових реформаторів на високоякісний аналітичний продукт, який можна використовувати для впровадження реформ та розробки політики нової якості, створює, з одного боку, нові можливості для недержавних аналітичних центрів, з другого – виникає конкуренція з міжнародними консалтинговими компаніями в очах влади. Міжнародна технічна допомога надає фінансування на замовлення таких консалтингових послуг.
- Ініціатива щодо започаткування співпраці надходить в основному від аналітичних центрів, а не від влади, хоча є вузьке коло представників влади та депутатів, яке шукає виходи на активну роботу з аналітиками для розробки політик та проведення громадських обговорень.
- Вплив аналітичних центрів на формування політики в основному опосередкований і здійснюється переважно через ЗМІ та формування громадської думки. Успіх співпраці часто залежить від фактору особистості у владі, оскільки сама політична система неефективна, а інституції слабкі, що перешкоджає можливості відкрито впливати на формування політики.
- Успішні НАЦ вважають, що головні фактори, що впливають на результативність роботи – це якість аналітики, практичність аналізу та репутація експертів. Кейс роботи центру DiXi Group із просування ідей прозорості у видобувній галузі показав, що велике значення має активна інформаційна кампанія, постійний діалог із профільним міністерством, апелювання до міжнародних зобов'язань, робота з чемпіонами реформ у владі, побудова багатосторонньої групи зацікавлених сторін, створення регіональної коаліції та сильна експертиза з питань енергетики самого центру DiXi Group.
- Дослідження підтвердило наступні системні перешкоди до розвитку співпраці влади і неурядових аналітичних центрів: брак державного фінансування, недостатня поінформованість, слабкі інституції, низька політична культура та брак ефективних механізмів співпраці.

Представники усіх органів влади – і центральних, і місцевих, і законодавчих, і виконавчих – висловили готовність співпрацювати з неурядовими аналітичними центрами. Водночас рівень своєї обізнаності щодо роботи НАЦ був визначений як середній і зростання рівня цієї обізнаності в порівнянні з 2014 р. не зафіксовано.

ЛИШЕ ТРЕТИНА ОПИТАНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ ВЛАДИ ДОБРЕ ОБІЗНАНА З РОБОТОЮ НАЦ

22%

ПРЕДСТАВНИКІВ ВЛАДИ
ЧИТАЮТЬ МАТЕРІАЛИ
НАЦ РЕГУЛЯРНО

7%

ПРЕДСТАВНИКІВ ВЛАДИ
СПІВПРАЦЮЮТЬ З НАЦ НА
РЕГУЛЯРНІЙ ОСНОВІ

95%

Опитаних
представників
влади

ДЕКЛАРУЮТЬ НЕОБХІДНІСТЬ У
ПОСТІЙНІЙ СПІВПРАЦІ З НАЦ

- Водночас, на погляд «споживачів» аналітичних послуг, існують певні проблеми і в самому секторі аналітичних центрів, а саме: брак якісної прикладної аналітики, певна політична zaangażованість, підозра на обслуговування політичного замовлення, низька оперативність.
- Для виходу на новий рівень співпраці між НАЦ та органами влади рекомендується посилити наявні механізми співпраці, такі як робота з Секретаріатом Національної Ради Реформ (НРР) та проектними офісами при міністерствах, розробка нових механізмів залучення НАЦ до вироблення політики. НАЦ важливо посилювати якість аналітики, дотримуватися принципу незаангажованості та прикладного характеру своїх робіт. Для просування реформ НАЦ варто також створювати більше майданчиків для професійного обговорення політик та проводити адвокацію не лише серед представників влади, а також і серед активних громадян та ширших кіл у суспільстві. Необхідно посилити двосторонню комунікацію між органами влади та неурядовими аналітичними центрами.
- Варто посилити синергію між донорською допомогою, пропозицією НАЦ та запитом на аналітику з боку держави. Міжнародним донорам варто звернути увагу на дефіцит фінансування для НАЦ з нарощування аналітичної спроможності на інституційній основі. Варто розглянути можливість запуску нових програм, які будуть фінансувати роботу регіональних аналітичних центрів та розвивати їх співпрацю з органами місцевого самоврядування. Серед нових напрямів фінансування та роботи для НАЦ варто виділити роботу з відкритими даними.

Реформи як виклик і шанс для оновлення країни

Ситуація, в якій опинилася Україна внаслідок трагічних подій останніх двох років, у весь зріст поставила нагальну необхідність проведення реформ. Сучасна Україна фактично перебуває на найвідповідальнішому етапі свого розвитку, коли проведення необхідних реформ означитиме перспективу європейського шляху країни, а не проведення необхідних трансформацій робить проблематичним навіть саме існування країни як самостійної незалежної держави.

Кризові умови життя країни – фінансово-економічні негаразди, різке падіння добробуту громадян, продовження військових дій на Донбасі, як це не парадоксально – створюють передумови для проведення необхідних реформ, оскільки формують у суспільстві майже консенсус про те, що «так далі жити не можна». Високий ступінь залежності України від підтримки західних партнерів та міжнародних донорів на сьогоднішній день розширює «вікно можливостей» для впровадження та планомірної імплементації цих довгоочікуваних реформ у цілому спектрі галузей та сфер суспільно-політичного життя українських громадян.

Щоправда, попри суспільне розуміння необхідності перетворень та незважаючи на перманентний тиск з боку міжнародних інституцій та міжнародних партнерів України, загальний темп та якість впроваджуваних реформ досить часто стають предметом гострої критики як з боку західних партнерів України, так і з боку експертів та представників громадянського суспільства всередині країни. Суспільство, як засвідчують дані соціологічних досліджень, загалом також переважно негативно оцінює швидкість та глибину впроваджуваних в Україні реформ.¹

Проведення складних структурних перетворень в основних сферах суспільного життя – економічній, соціальній, військовій, освітній чи культурній – має ґрунтуватися передовсім на глибокому фаховому аналізі проблем. Але так склалось, що ані парламент, ані політичні партії, ані міністерства не мають власних аналітичних закладів, які б займалися виробленням потрібного аналітичного продукту з обґрунтування та впровадження необхідних реформ. Державні дослідницькі організації – інститути, академії наук та й навіть відомчі інститути більш орієнтовані на наукові дослідження і не надто оперативні у вирішенні нагальних завдань.

¹ Public Opinion Survey – Residents of Ukraine // International Republican Institute (IRI), July 16-30, 2015 – http://www.iri.org/sites/default/files/wysiwyg/2015-08-24_survey_of_residents_of_ukraine_july_16-30_2015.pdf

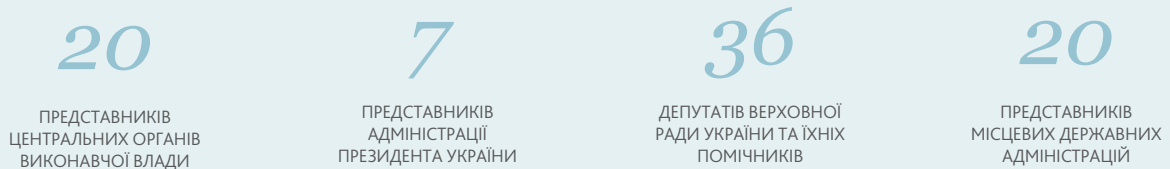
Також див.: Реформи в Україні: громадська думка населення // Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 9.09.2015 – <http://www.dif.org.ua/ua/polls/2015a/reformi-v-elennja-.htm>

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

В рамках дослідження було опитано представників одразу чотирьох секторів: влади, бізнесу, громадського сектора та ЗМІ. Головним компонентом дослідження було опитування представників влади, яке мало на меті з'ясувати ступінь готовності до співпраці з недержавними аналітичними центрами, тематику та формат аналітичних матеріалів цікавих органам влади, а також виявити чинники, що заважають конструктивній співпраці між органами влади та незалежними аналітичними центрами.

Опитування було проведене у період з 20 листопада по 3 грудня 2015 року методом електронної розсилки анкет-опитувальників електронною поштою, через соціальні мережі або шляхом персонального поширення відповідних анкет серед експертів. Від органів влади було опитано загалом 158 респондентів.

З них 83 опитані респонденти представляють центральні органи виконавчої та законодавчої влади в Україні:

Поряд з цим було опитано 75 представників органів місцевого самоврядування в Україні. Окрім міста Києва, де було опитано 20 представників відповідних структур місцевого рівня, опитування також було проведене серед депутатів місцевих рад та виконавчих комітетів місцевих рад Дніпропетровська (10), Львова (10), Одеси (9), Харкова (14), Сєвєродонецька (7) та Краматорська (5). Добір респондентів відбувався цілеспрямовано – насамперед з тих управлінських структур, які у своїй діяльності повинні спиратися на аналітичні розробки.

316
ЕКСПЕРТІВ
ВСЬОГО БУЛО ОПИТАНО

75
ПРЕДСТАВНИКІВ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ БУЛО
ОПИТАНО

82

ЕКСПЕРТИ З
НЕУРЯДОВИХ ГРОМАДСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ ТА АНАЛІТИЧНИХ
ЦЕНТРІВ БУЛИ ОПИТАНІ

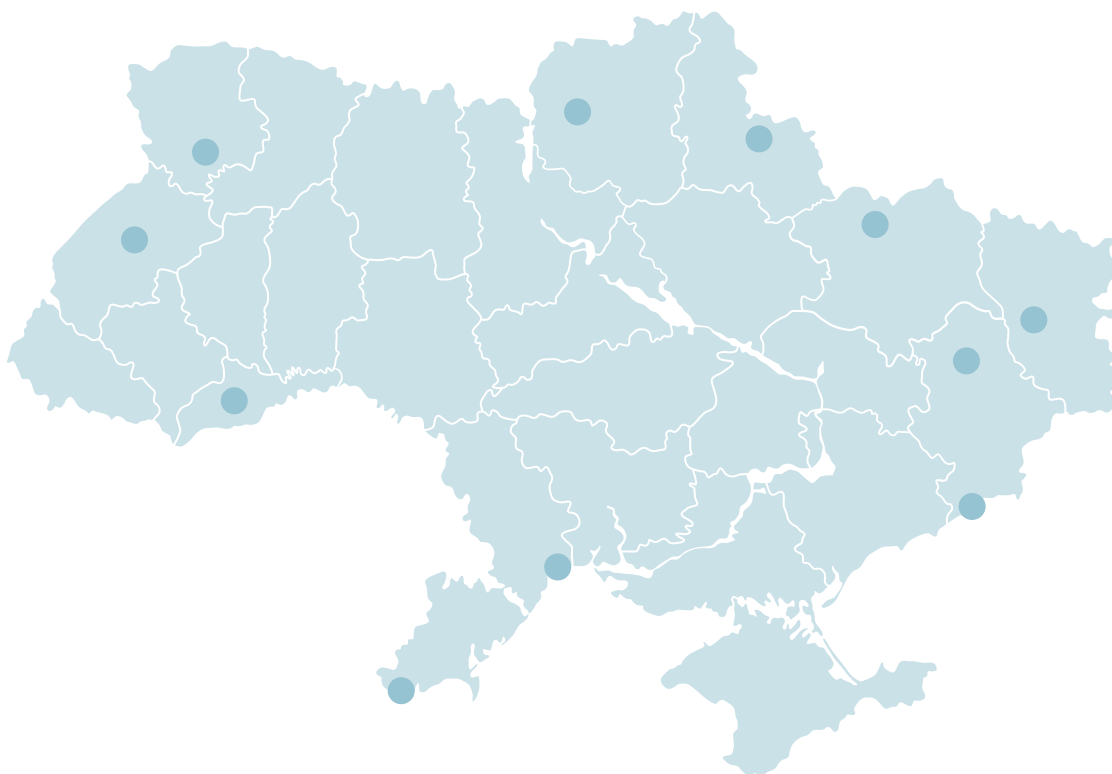
53

ПРЕДСТАВНИКИ
ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНИХ
ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА
АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

29

ОПИТАНИХ ЕКСПЕРТІВ
ПРАЦЮЮТЬ В РЕГІОНАЛЬНИХ
ОРГАНІЗАЦІЯХ

Крім представників органів влади та місцевого самоврядування в Україні, Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва також паралельно опитав у період з 20 листопада по 3 грудня 2015 року експертів з неурядових громадських організацій та аналітичних центрів. Загалом було опитано 82 респонденти цього рівня, серед яких 53 респонденти представляють загальнонаціональні громадські організації та аналітичні центри, тоді як 29 з опитаних експертів працюють в регіональних організаціях (зокрема, в Одесі, Львові, Харкові, Чернівцях, Сумах, Луцьку, Чернігові, Ізмаїлі, Краматорську, Сєвєродонецьку та Маріуполі). В рамках опитування добірались найбільш відомі та авторитетні громадські організації та неурядові аналітичні центри України. Опитування останніх було продиктовано необхідністю отримати цілісне розуміння проблем та принципових розходжень, що виникають у площині двосторонньої співпраці між органами влади та неурядовими аналітичними центрами (НАЦ).

Важливу групу опитуваних в рамках дослідження респондентів представляють представники засобів масової інформації. Всього впродовж періоду з 20 листопада по 3 грудня 2015 року було опитано 53 представники національних та регіональних ЗМІ, що включають співробітників друкованих органів (з газети, журналів, телебачення, радіо) та електронних інтернет-видань. Доцільність включення представників ЗМІ в дослідження обумовлена тим, що останні виступають в ролі споживачів продукції аналітичних центрів та одночасно в якості ключових посередників-містків у донесенні результатів роботи НАЦ до органів влади та громадськості загалом.

53

ПРЕДСТАВНИКИ НАЦІОНАЛЬНИХ
ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІ
БУЛИ ОПИТАНІ

Задля отримання більш ґрунтового якісного розуміння ролі аналітичних центрів у взаємодії із органами влади та місцевого самоврядування, Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва включив в дослідження в якості окремої методологічної складової проведення також додатково 23 глибинних інтерв'ю: з представниками органів центральної влади (5 інтерв'ю), органів місцевого самоврядування (5 інтерв'ю), з представниками ЗМІ (5 інтерв'ю), міжнародними донорами (5 інтерв'ю) та представниками міжнародного бізнесу (3 інтерв'ю).

23

ГЛИБИННИХ ІНТЕРВ'Ю
ДОДАТКОВО ПРОВЕДЕНО

5

З ПРЕДСТАВНИКАМИ
ОРГАНІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ
ВЛАДИ

5

З ПРЕДСТАВНИКАМИ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ

5

З ПРЕДСТАВНИКАМИ
ЗАСОБІВ МАСОВОЇ
ІНФОРМАЦІЇ

5

З ПРЕДСТАВНИКАМИ
МІЖНАРОДНИХ
ДОНОРІВ

3

З ПРЕДСТАВНИКАМИ
МІЖНАРОДНОГО
БІЗНЕСУ

В рамках дослідження також було проведено онлайн опитування 15 аналітичних центрів, які мають успіх у просуванні змін та впливу на політику. Відповіді було отримано від дев'яти організацій. Ці аналітичні центри працюють у різних сферах, включаючи зовнішню політику, енергетику, місцевий розвиток та сферу освіти. Серед опитаних НАЦ було два регіональні аналітичні центри, решта організацій – національні.

15

АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ
ПРОЙШЛИ ОНЛАЙН
ОПИТУВАННЯ

**До критеріїв
результативності НАЦ
було віднесено наступні
чинники:**

1.

центр розробив аналітичний продукт самостійно або разом або в коаліції (це полісі-документ, який мав рекомендації щодо зміни політики)

2.

цей продукт вплинув на процес формування політики і є наявний позитивний результат (нове рішення)

3.

центр має високий рівень співпраці з органами державної влади (інституційний чи особисто - керівник / експерти)

Окрім того, у звіті наведений і проаналізований приклад успішної діяльності одного з недержавних аналітичних центрів – DiXi Group.

Основні результати опитування представників влади та недержавних аналітичних центрів

Ставлення представників влади до недержавних аналітичних центрів. Чи знають? Чи використовують?

Представники теперішньої влади в Україні мають умовно середній рівень обізнаності щодо діяльності неурядових аналітичних центрів (НАЦ).

35%

ОПИТАНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ
ВЛАДИ МАЮТЬ УМОВНО
СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ
ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ НАЦ

ПРЕДСТАВНИКИ ВЛАДНИХ СТРУКТУР:

44%

ДЕЩО ЗНАЮТЬ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ
АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

16%

ЗНАЮТЬ МАЛО ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ
АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

5%

ФАКТИЧНО
НЕ ЗНАЮТЬ НИЧОГО

3%

НЕ ЗНАЮТЬ НИЧОГО ПРО
ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦ

Про це свідчать відповіді щонайменше 35% опитаних респондентів. Щоправда цей показник є дещо меншим, якщо порівнювати його із минулорічними результатами 2014 року, коли половина опитаних представників органів влади відзначили добру обізнаність про діяльність НАЦ.

В ході останнього опитування 2015 року 44% опитаних представників владних структур визнали, що дещо знають про діяльність аналітичних центрів, тоді як лише 16% про їхню діяльність знають мало, а 5% респондентів фактично не знають нічого. В той же час, в опитуванні позаминулого року (2014) тільки 3% не знали нічого про діяльність неурядових аналітичних центрів.

Народні депутати України нового скликання, особливо ті з них, хто прийшов у Верховну Раду з приватного сектору, мало знають про діяльність незалежних аналітичних центрів. Вони зазначають, що існує брак майданчиків для прямої комунікації з неурядовими аналітичними центрами.

Після перемоги Євромайдану, західні донори активно намагаються підтримати нових реформаторів, які прийшли працювати в міністерства. Значний обсяг технічної допомоги було виділено на супровід реформ і українські міністерства отримали можливість замовляти експертизу. Кошти допомоги використовуються для розробки різних стратегій, зокрема, стратегії експортного потенціалу для Міністерства економічного розвитку та торгівлі України (МЕРТ) чи в рамках розробки нового Податкового кодексу, який розробляв PricewaterhouseCoopers (PwC) за кошти Британського Уряду. Представники міністерств часто залучають комерційні консалтингові компанії, такі як PricewaterhouseCoopers або McKinsey для підготовки необхідної аналітики. Така ситуація створює серйозну конкуренцію для місцевих неурядових аналітичних центрів, яким не просто конкурувати з якістю та швидкістю роботи міжнародних консалтингових компаній. Українські аналітики, в свою чергу, можуть бути долучені пізніше вже до обговорення готового продукту, як це було в контексті розробки Податкового кодексу.

Вплив аналітичних центрів на вироблення політики

Відрізняються думки представників влади й щодо впливу діяльності аналітичних центрів на формування державної політики та ухвалення управлінських рішень. В порівнянні із 2014 роком, минулого року (2015) відчутно зросла кількість тих, хто не може сказати однозначно про те, чи здатні НАЦ впливати на формування державної політики.

95%

ПЕРЕКОНАНІ В НЕОБХІДНОСТІ СПІВПРАЦІ МІЖ ВЛАДОЮ ТА НАЦ

з них 66%

ВВАЖАЮТЬ, ЩО СПІВРОБІТНИЦТВО МАЄ БУТИ ПОСТІЙНИМ

29%

ВІДЗНАЧАЮТЬ ПОТРЕБУ СПІВПРАЦІ ІЗ НАЦ ЗА УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПОТРЕБИ

3%

ВВАЖАЮТЬ, ЩО ПОТРЕБИ СПІВПРАЦІ З НАЦ ВЗАГАЛІ НЕМАЄ

Частка таких невизначених респондентів зросла за цей період з 24% до 36%. В той же час, до 15% в 2015 році зменшилась частка тих представників влади, які вважають, що НАЦ ніяк не впливають на державну політику. В 2014 році таких було більше чверті – 26%.

Варто відзначити, що попри наявність достатньо вагомої частки респондентів невизначених щодо здатності аналітичних центрів впливати на державну політику, практично усі опитані представники влади (95%) переконані в необхідності налагодження такої співпраці між органами державної влади і місцевого самоврядування, з одного боку, та НАЦ – з іншого.

При цьому, абсолютна більшість з них (66%) вважають, що таке співробітництво повинно реалізовуватись на постійній основі і ще 29% відзначають потребу ситуативної співпраці із НАЦ за умови виникнення відповідної потреби. Лише 3% респондентів від влади вважають, що потреби співпрацювати з недержавними аналітичними центрами взагалі немає, тоді як 2% опитаних не змогли визначитись із цього питання.

Представники влади в ході інтерв'ю відзначають важливість роботи аналітичних центрів для комунікації реформ у суспільстві та забезпечення діалогу між суспільством та владою. Незалежні центри надають суспільству можливість почути не заполітизовану, а максимально об'єктивну та зважену точку зору, що враховує широкий спектр аргументів з того чи іншого питання. Вони можуть представити альтернативи суспільству та тим, хто ухвалює державні рішення.

Практично усі опитані представники влади визнають необхідність співпраці із незалежними аналітичними центрами і обґрунтовують цю потребу тим, що НАЦ є:

1. більш сучасними, гнучкими та краще, ніж державні аналітичні інституції, відповідають вимогам часу;
2. використовують передовий закордонний досвід;
3. відокремленими від держави, а відтак є незалежними, незаангажованими, заповнюють важливі аналітичні «прогалини», що їх не помічають чиновники у владних інститутах.

89%

ВІДЗНАЧИЛИ НАЯВНІСТЬ В НИХ ПОТРЕБИ У МАТЕРІАЛАХ, ЩО РОЗРОБЛЯЮТЬСЯ НАЦ

Більше того, абсолютна більшість представників органів державної влади і місцевого самоврядування (89%) відзначили наявність в них потреби у матеріалах, що розробляються недержавними аналітичними центрами. При цьому більшість з опитаних респондентів користується матеріалами недержавних аналітичних центрів: 63% користуються час від часу, тоді як постійно ці матеріали використовують 22% представників органів влади і місцевого самоврядування. Не доводилось користуватись матеріалами НАЦ 16% респондентів. Поряд з цим в рамках проведених інтерв'ю жоден представник влади не зміг назвати хоча б одне знакове дослідження українських аналітичних центрів в своїй галузі роботи. Серед донорів називалися дослідження Інституту Світової Політики «Як ЄС міг би пришвидшити реформи в Україні?», дослідження центру CASE «Ціна держави», робота Texty.org.ua для Міністерства інфраструктури України з оцінки затратності, дослідження громадської думки Фонду «Демократичні Ініціативи» імені Ілька Кучеріва, дослідження центру CEDOS про жінок у важких професіях.

61%

СПІВПРАЦЮЮТЬ З НАЦ ІНОДІ АБО ЧАС ВІД ЧАСУ

Як можна побачити з вище представлених кількісних даних, більшість опитаних представників влади переконані в тому, що співпрацювати з НАЦ необхідно на постійній основі, проте матеріали аналітичних центрів переважно використовуються не регулярно, а швидше час від часу. Так само далеким від декларованих представниками влади устремлінь щодо необхідності регулярної співпраці з НАЦ є реальна частота їхньої особистої (чи структурної) співпраці з неурядовими аналітичними центрами: 61% опитаних співпрацюють з ними лише іноді або час від часу, тоді як тільки 13% роблять це постійно. Достатньо прикрим в цьому контексті є той факт, що близько 26% представників влади, відповідно до результатів опитування, взагалі не мали особистого досвіду співпраці з НАЦ.

13%

СПІВПРАЦЮЮТЬ З НАЦ ПОСТІЙНО

26%

ОПИТАНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ ВЛАДИ НЕ СПІВПРАЦЮВАЛИ З НАЦ

Національна Рада Реформ (НРР) намагається розвивати активну співпрацю з українськими аналітичними центрами. Проте, досить часто це відбувається за принципом ad hoc. Для прикладу, свого часу була потреба у пошуку консультантів для роботи над експортною базою даних, розробкою плану дій, обробкою сирих даних тощо. НРР зіткнулася з труднощами у пошуку фахових спеціалістів з даної тематики.

Серед позитивних прикладів співпраці з аналітичними центрами посадовці називають розробку стратегії з захисту прав людини, розробку стратегії національного та патріотичного виховання, роботу над новою стратегією з підтримки розвитку громадянського суспільства.

Серед мотивацій для співпраці з неурядовим сектором депутати, зокрема, називають досить високий рівень довіри у суспільства до організацій громадянського суспільства.

«До ГО є довіра більша, ніж до депутатів, тому люди довіряють їхній інформації». Так, наприклад, напередодні голосування у Верховній Раді змін до Конституції України в частині децентралізації депутати запросили представників неурядових аналітичних центрів та громадських організацій на відкрите обговорення в Українському кризовому медіа центрі. Ця зустріч та обговорення в свою чергу допомогли депутатам сформуванню власні позиції щодо запропонованих конституційних змін.

Зі свого боку незалежні аналітичні центри демонструють дуже подібну динаміку співробітництва з органами влади, що й представники цих органів влади по відношенню до них самих. На ситуативний характер співпраці з органами влади вказали 67% опитаних представників неурядових громадських організацій та аналітичних центрів, тоді як тільки 27% співпрацюють із органами державної влади та місцевого самоврядування на постійній основі. Всього 6% опитаних представників громадського сектору визнали, що їхні інституції із владою не співпрацюють зовсім. Втім, у

випадках співпраці неурядового аналітичного центру з органами влади 35% респондентів від громадського сектору зазначали, що ініціатором такої співпраці зазвичай виступає сам аналітичний центр, тоді як на ініціативу щодо співпраці з боку відповідного державного органу вказали лише 2 представники НАЦ (3%).

Що стосується досвіду співпраці аналітичних центрів та бізнесу, то під час інтерв'ю останні вказували на позитивне ставлення до такої співпраці. Вони вважають, що додана вартість неурядових аналітичних центрів полягає передовсім у забезпеченні незалежної платформи для обговорення, створенні можливостей для зіставлення позицій бізнесу і експертного середовища, та вироблення нового бачення старих проблем. Самі ж бізнес асоціації не надто активно використовують саме аналітику. Вони самостійно проводять опитування своїх компаній-членів, так звані «reality checks», опитування ставлення бізнесу до якогось питання, і на основі цих даних готують аналітику. Для прикладу, Американська Палата підготувала звіт з реформи енергетичного сектору.²

² http://www.chamber.ua/Content/Documents/-58349842Gas_Oil_WhitePaper_UA_WEB.pdf

Хто є основними «споживачами» продукції аналітичних центрів?

Як можна побачити з вище представленої частини результатів проведеного опитування, відносини між аналітичними центрами та органами державної влади і місцевого самоврядування в Україні так і не набули характеру системної та інклюзивної співпраці.

Переважаючою тенденцією у їхніх взаєминах залишається швидше спорадичний та ситуативний характер співпраці, попри нібито деклароване бажання – як з боку влади, так і з боку аналітичних центрів – до поглиблення двосторонньої співпраці та виведення її на рівень системного взаємовигідного співробітництва на постійній основі. Інтенсивність співпраці також досить часто залежить від наявності попередніх зв'язків та обізнаності між владою та експертами неурядових аналітичних центрів, наявності фінансових ресурсів для формування замовлення на аналітичне дослідження.

На сьогоднішній день, як засвідчили результати проведеного опитування, основними «споживачами» продукції недержавних аналітичних центрів продовжують виступати ЗМІ та організації громадянського суспільства – так вважає більшість представників як органів влади і місцевого самоврядування, так і недержавних аналітичних центрів.

Водночас, представники неурядових громадських організацій в якості основних «споживачів» матеріалів незалежних аналітичних центрів відзначають передовсім міжнародні фонди та організації, що фактично виступають основними донорами їхньої діяльності.

Представники влади в рамках окремо проведених інтерв'ю найчастіше називали в якості основних «споживачів» аналітичних матеріалів також донорські організації, хоча й висловлювали нормативний ідеал, згідно з яким насправді таким споживачем мали би бути органи влади та місцевого самоврядування. Цікаво, що ЗМІ або журналістів в якості «споживачів» згадав лише один експерт від влади в ході інтерв'ю, тоді як за результатами анкетного опитування саме ЗМІ визначались ними (поряд із міжнародними фондами та організаціями громадянського суспільства) в якості основних таких «споживачів» матеріалів НАЦ.

Самі ж донори, які зацікавлені у просуванні реформ в Україні, не сприймають себе в якості основних «споживачів» аналітики. Західні донори, під час інтерв'ю пояснювали свою мотивацію підтримки аналітичних центрів в Україні передовсім бажанням посилювати діалог між владою та громадськістю. Вони вбачають важливість роботи аналітичних центрів у просуванні реформ, проведенні громадських експертиз, участі аналітичних центрів в таких структурах як Національна Рада Реформ (НРР). Донори підтримують роботу аналітичних центрів задля вироблення якісної аналітики, яка, в свою чергу, може формувати громадську дискусію та впливати на громадську думку. Так, для прикладу, Міжнародний фонд «Відродження» підтримував роботу Стратегічних дорадчих груп (Strategic Advisory Groups), які склалися з незалежних аналітиків при українських міністерствах. Такі групи були доволі успішні в своїй роботі, зокрема, при Міністерстві освіти і науки, Міністерстві економічного розвитку і торгівлі та при Міністерстві охорони здоров'я України.

Кількість тих респондентів від громадського сектору, що, подібно до представників влади, до числа основних «споживачів» аналітичних матеріалів зараховують також ЗМІ та організації громадянського суспільства є дещо меншою. При цьому, удвічі рідше «споживачами» матеріалів незалежних аналітичних центрів називалися органи центральної або місцевої влади як серед респондентів з неурядових громадських організацій, так і серед респондентів від органів влади і місцевого самоврядування. Ще меншу згадуваність в якості «споживачів» таких матеріалів мали бізнесові структури та навчальні заклади (менше 20%).

Бізнес, особливо міжнародний, схильний користуватися міжнародною аналітикою, яку готують Світовий Банк чи Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Якщо бізнес і звертається по аналітичні матеріали, то переважно до таких відомих консалтингових

компаній як PricewaterhouseCoopers (PwC), Ernst&Young (EY), Sigma Blazer.³ Для прикладу, Американська торговельна палата у співпраці з Асоціацією виробників інноваційних ліків (APRaD) та PriceWaterHouseCoopers (PWC) підготували «Дорожню карту реформи охорони здоров'я та посилення інвестиційної привабливості».⁴

Американська торговельна палата має досвід використання матеріалів і українських аналітичних центрів. Для прикладу, Палата вела спільну роботу з DiXi Group щодо питань енергетики, а саме – з питань просування в Україні закону про ринок газу. Таке співробітництво розглядалось як партнерство, а не просто як замовлення аналітичного дослідження. DiXi Group проводив консультації з компаніями-членами. Серед інших прикладів називалася робота з Міжнародним центром перспективних досліджень (МЦПД) з питань судової та податкової реформ. Центр Економічної Стратегії активно співпрацював з Банківським комітетом Палати.

Отже, відчутних зрушень у ієрархії «споживання» матеріалів неурядових аналітичних центрів за останній рік так і не відбулось, оскільки ЗМІ, організації громадянського суспільства та міжнародні фонди й надалі залишаються, на думку опитаних респондентів з влади та громадського сектору, основними суб'єктами, на кого зорієнтована продукція незалежних аналітичних центрів (НАЦ). Це, в свою чергу, свідчить про подальше переважання механізмів швидше непрямого або опосередкованого впливу незалежних аналітичних центрів на ухвалення державних та управлінських рішень. Такий вплив відбувається переважно за посередництва «третьох акторів», якими виступають вище названі ЗМІ, організації громадянського суспільства та міжнародні фонди. При цьому однозначних гарантій того, що в кінцевому підсумку цей вплив НАЦ таки досягається і знаходить відповідне втілення в площині реально ухвалених державних та управлінських рішень, фактично немає.

3. http://www.usubc.org/site/files/Ukr_Monthly_Ec_Report_October_2015%20Final.pdf

4. <http://www.slideshare.net/KyivSchoolofEconomics/ss-38254406>

Які є канали впливу аналітичних центрів на формування державної політики та ухвалення управлінських рішень?

Додатковим підтвердженням опосередкованого характеру впливу аналітичних центрів на державну політику є оцінка основних механізмів, за рахунок яких, на переконання представників органів влади та громадського сектору, незалежні аналітичні центри досягають свого впливу на державну політику.

Так, на думку переважної більшості представників органів влади і місцевого самоврядування першочерговим в цьому плані є механізм впливу аналітичних центрів на громадську думку через засоби масової інформації (57%). Дещо менше опитаних представників влади відзначили також механізм впливу через обговорення проблем на круглих столах (39%), шляхом участі в дорадчих структурах при органах влади (38%) та через залучення до розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів або аналітичних центрів загалом (37% та 35% відповідно).

Представники аналітичних центрів, в свою чергу, дещо інакше бачать основні канали та механізми свого впливу на державну політику. Більшість з них переконані в тому, що такий вплив досягається передовсім за рахунок співпраці з міжнародними організаціями, які вже в свою чергу впливають на українську владу (64%). Подібно до оцінки представників влади стосовно цього питання, опитані респонденти з громадського сектору паралельно вказують також на значущість механізму впливу на громадську думку через ЗМІ (60%) так і на механізм залучення окремих фахівців з аналітичних центрів до розробки стратегій та рішень

(58%). Дещо менше з них відзначають також важливість обговорення проблем на круглих столах, конференціях за участі представників влади (44%) та участь в Громадських радах чи дорадчих структурах при органах влади (38%).

При цьому варто відзначити, що ефективність таких механізмів впливу аналітичних центрів як-то перехід на роботу в органи влади фахівців з неурядових аналітичних центрів або організація різних форм тиску на владу (мітинги, протести, флешмоби тощо) оцінюється відчутно вище представниками громадського сектору, ніж представниками органів влади і місцевого самоврядування.

Отже, подібно до того, як респонденти від влади та громадського сектору в оцінюванні ключових «споживачів» продукції НАЦ роблять акцент передовсім на «третіх акторах» або швидше посередниках в процесі вироблення державної політики та управлінських рішень (як-то ЗМІ, громадські організації та міжнародні фонди), так само вони вбачають найбільш дієвими переважно опосередковані непрямі механізми впливу неурядових аналітичних центрів: співпраця з міжнародними організаціями, вплив на громадську думку через ЗМІ та організація публічних заходів. Такі механізми впливу пов'язані передовсім із необхідністю безпосередньої взаємодії аналітичних центрів із «третіми акторами», що власне і були названі в якості основних «споживачів» матеріалів цих аналітичних центрів.

Поряд з цим, відносно позитивним сигналом щодо можливого зростання також ролі прямих механізмів впливу неурядових аналітичних центрів на державну політику та ухвалення управлінських рішень є той факт, що достатньо вагома частина представників як органів влади, так і представників неурядових громадських організацій відзначили, поміж іншого, ефективність такого механізму впливу як залучення окремих фахівців з аналітичних центрів до розробки стратегій та управлінських рішень.

Вплив на вироблення політики: основні складові успіху

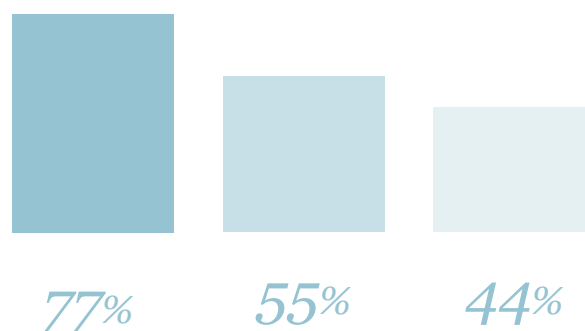
В рамках дослідження було проведено додаткове електронне опитування представників аналітичних центрів щодо результативності їх безпосереднього впливу на формування політики.

Опитані представники аналітичних центрів наводили наступні приклади ефективного впливу на формування політики:

- покращення транскордонної співпраці у Львівській області
- прийняття Закону України «Про вищу освіту»
- реформа соціальної сфери в Одесі: змінені процедури надання допомоги та збільшено міські програми на 22 млн грн.
- передача частини закупівель ліків від Міністерства охорони здоров'я України до міжнародних організацій
- зміна голови та мандату місії EUAM в Україні
- ухвалення Закону «Про суспільне телебачення і радіомовлення в Україні»
- виведення «з тіні» благодійних пожертв, що збираються з пацієнтів благодійними фондами у лікарнях та осідають «в кишенях» таких фондів
- ухвалення Закону України «Про адміністративні послуги», створення Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) в містах України
- створення веб-порталу «E-DATA» у відповідності до Закону України «Про відкритість використання публічних коштів»

САМІ АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ ВВАЖАЮТЬ, ЩО НАЙБІЛЬШЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ВПЛИВУ НА ВИРОБЛЕННЯ ПОЛІТИКИ МАЮТЬ НАСТУПНІ ФАКТОРИ:

- Якість аналітики (77%)
- Практичність аналізу (55%)
- Репутація експертів (44%)

У Таблиці 1 подано повний перелік факторів у порядку їх важливості для досягнення результату.

Таблиця 1.
Повний перелік факторів у порядку їх важливості для досягнення результату.

ВИЗНАЧАЛЬНІ ФАКТОРИ	ВАЖЛИВІ ФАКТОРИ
<ul style="list-style-type: none"> • Якість аналітики • Репутація експертів 	<ul style="list-style-type: none"> • Практичність полісі документів • Робота з впливовою пресою • Політична воля керівника відомства • Міжнародні зобов'язання
МЕНШ ВАЖЛИВІ ФАКТОРИ	НЕВАЖЛИВІ ФАКТОРИ
<ul style="list-style-type: none"> • Інноваційність матеріалів • Проведення консультацій з зацікавленими сторонами • Адвокація через чемпіонів реформ 	<ul style="list-style-type: none"> • Імідж центру як незалежної організації • Наявність розробленого законодавства • Просування у соціальних мережах • Лідерство у коаліції експертів • Тиск через західних партнерів

Серед опитаних аналітичних центрів думки розійшлися щодо необхідності мати вже розроблений законопроект та наявність міжнародних зобов'язань, які українська держава взяла на себе через підписання міжнародних договорів та конвенцій.

Важливо зазначити, що суспільні зміни та структурні реформи вимагають часу. Проміжок часу, який опитані аналітичні центри називають необхідним для досягнення успішного результату складає від 6 місяців до 16 років, але в середньому – 5 років.

Безумовно, представлений вище перелік факторів не є вичерпним і в залежності від ситуації, сфери діяльності та навіть політичної кон'юнктури, комбінація цих факторів та їх значимість може різнитись. Проте, цей перелік цікавий тим, що він базується на досвіді активних та доволі успішних навіть в сучасних реаліях аналітичних організацій. Одним з таких цікавих кейсів в контексті співпраці із владою та намагання вплинути на формування енергетичної політики в Україні є DiXi Group.

DiXi Group Case

DiXi Group почала роботу із просування ідеї прозорості у видобувній галузі ще з 2010 року. Аналітичний центр був серед лідерів українських неурядових організацій у просуванні Ініціативи Прозорості Видобувних Галузей (Extractive Industries Transparency Initiative UAEITI) в Україні.

Головне завдання цієї ініціативи – відкриття інформації про обсяги видобутку, платежі та основних гравців задля зменшення корупції у видобувній галузі і просування змін, які б сприяли використанню природних ресурсів на користь громадян України. Актуальність ініціативи продиктована зокрема тим, що протягом останніх років ресурси нафти та газу в Україні часто використовувались для незаконного збагачення, підтримки політичної еліти та відмивання коштів.

Протягом останніх п'яти років DiXi Group добивалася підготовки першого публічного звіту видобувних компаній України, який, згідно зі стандартом, має тепер публікуватись щороку. Значний крок до успіху очікується вже цього року. У грудні 2015 році за кошти Світового Банку незалежна консалтингова компанія Ernst&Young (EY) вперше підготує та презентує уряду та громадськості такий звіт по Україні. У ньому буде відображено обсяги видобутку, сплату податків видобувними компаніями та реальні надходження до бюджету від даного сектору економіки. Звіт повинен продемонструвати основні прогалини і започаткувати публічну дискусію щодо відкритості та ефективності сектору.

Які головні фактори успіху DiXi Group?

Активна інформаційна кампанія

DiXi Group почала роботу з просування ідеї прозорості у видобувній галузі для широкої аудиторії. Проводилася активна робота з впливовою пресою та експертами з інших громадських організацій. Журналісти взяли участь у навчальній поїздці до Секретаріату EITI (Осло, Норвегія), щороку три-чотири представники громадськості чи уряду беруть участь у навчальних тренінгах регіонального хабу (Стамбул). Крім того, за підтримки посольств та інших донорів регулярно проводяться круглі столи, прес-конференції, готуються інформаційні брошури з роз'ясненням, що таке Ініціатива прозорості. Створено окремий український сайт для цієї ініціативи – www.eiti.org.ua, який є частиною глобального сайту www.eiti.org. Крім цього організація має власний сайт, який працює як ЗМІ – www.ua-energy.org, відвідуваність якого складає більше 600 хостів в день.

Постійний активний діалог з Міністерством енергетики та вугільної промисловості України.

DiXi Group доносила інформацію про важливість публікації першого звіту кожному новому міністру енергетики, який приходив на свою посаду. Також організація тісно працює не лише з керівництвом міністерства, але і з менеджментом середнього рівня, який складає основу «інституційної пам'яті» в контексті просування змін. Саме ця співпраця дозволяла не заморожувати просування ініціативи тоді, коли топ-менеджмент профільного міністерства не був зацікавлений її втілювати.

Апелювання до міжнародних зобов'язань України

Уряд України офіційно приєднався до Ініціативи у 2009 році, і його зобов'язання опублікувати перший звіт стало частиною вимог міжнародних донорів, зокрема Світового банку та Європейської Комісії. Далі важливо було зберегти цю вимогу протягом тривалого часу, щоб звіт таки був опублікований.

Робота з 'чемпіонами реформ'

які зацікавлені енергетичною тематикою, особливо у Верховній Раді. Так, наприклад, співавторами закону про посилення прозорості видобувних галузей, який знімав законодавчі перешкоди для публікації першого звіту, стали 9 депутатів з трьох фракцій.

Побудова багатосторонньої групи зацікавлених сторін (multi-stakeholder group) при Міністерстві енергетики та вугільної промисловості

в яку входили представники великих компаній, міністерства, незалежні експерти. Створення такої робочої групи передбачалося Ініціативою прозорості. Робота групи допомагала підвищити обізнаність і компаній, і представників влади з питань важливості прозорості сектору. Важливість такої групи полягає ще й в тому, що вона створює майданчик для діалогу, пошуку компромісу між усіма сторонами та напрацювання ними спільних узгоджених рішень.

Створення регіональної коаліції

з незалежних неурядових організацій з регіонів розташування видобувних компаній. В неї входили представники з Полтави, Харкова, Івано-Франківська, Чернігова. Як правило, це були представники організацій, які займаються регіональним розвитком. DiXi Group спільно з українськими та міжнародними партнерами проводила тренінги для цих організацій із питань моніторингу надходжень до місцевих бюджетів від видобувних компаній. Активістів навчали тому, як працювати з представниками бізнесу, як обстоювати інтереси громади щодо екологічних питань. Посилення таких груп на місцях розбиває систему корупції, за якої компанії вирішують проблеми в громаді через сплату хабарів депутатам Парламенту. Ці групи стають сильним голосом громад і можуть краще захистити права громадян та інтереси розвитку громад.

Сильна експертиза з питань енергетики

DiXi Group є частиною міжнародної коаліції PWYP, яка займається просуванням прозорості в енергетиці на всіх континентах і яка допомагає в експертизі документів з посилення прозорості. Також DiXi Group активно працює з міжнародними експертами в сфері прозорості, консультується з ними щодо досвіду інших країн у схожих ініціативах. Оскільки посилення прозорості видобувного сектору є також й серед директив ЄС, DiXi Group тісно працює з європейськими коаліціями для обміну досвідом та вироблення спільних позицій в цій сфері.

Механізми співпраці аналітичних центрів та органів центральної і місцевої влади

В Україні існують певні механізми впливу неурядового сектору, зокрема і НАЦ, на формування політики. Серед них можна назвати громадські ради, дорадчі ради, робочі групи при міністерствах, проектні офіси реформ, НРР, робочі групи з розробки стратегій при Адміністрації Президента, слухання в Парламенті, проведення громадських експертиз.

Як вже зазначалось раніше, переважна більшість представників органів центральної і місцевої влади переконані в необхідності співпраці з аналітичними центрами та загалом зацікавлені у налагодженні цієї співпраці на постійній основі. Більше того, представники органів державної влади і місцевого самоврядування зазначають, що в разі виникнення в них потреби в певних аналітичних розробках, переважна більшість з них передовсім звертатимуться до окремих експертів та неурядових аналітичних центрів загалом.

Усі інші можливості та варіанти отримання необхідних аналітичних послуг користуються відчутно меншим по-

питом серед чиновників. Відносно посереднім запитом серед опитаних представників влади і органів місцевого самоврядування користуються державні дослідницькі установи (29%), тоді як вищі навчальні заклади або іноземні (чи українські) консалтингові фірми та експерти користуються ще меншою популярністю.

Разом з тим, на відміну від тих преференцій та запитів влади стосовно надання аналітичних послуг, що випливають з результатів анкетних опитувань, деякі представники міністерств та урядових відомств наголошували під час інтерв'ю на зацікавленості залучення також великих консалтингових компаній до розробки політик. Нові реформатори-технократи, які зайшли до Уряду переважно з приватного сектору чи бізнесу, мають передовсім високі очікування щодо якості та оперативності підготовки необхідних аналітичних матеріалів. Вони вимагають дуже професійні матеріали, практичні, швидко і якісно підготовлені. При цьому було висловлено певний сумнів щодо наявності відповідного експертного рівня серед вітчизняних НАЦ.

Зі зміною влади в Україні після Євромайдану, західні донори для швидкого вирішення проблеми неефективної бюрократичної машини та залучення висококваліфікованого персоналу до роботи в міністерствах почали створювати проектні офіси.

В такі офіси наймалися на роботу індивідуальні консультанти, які часто виконували аналітичну роботу з розробки політики та стратегічних документів. Канадська програма (EDGE) фінансує проект Professionals for Reform Support Mechanism (PRSM) для підтримки людського потенціалу міністерств України у проведенні реформ. Лише за шість тижнів роботи в листопаді-грудні 2015 року програма підтримала 14 місцевих експертів в 4 міністерствах для

імплементатії 7 реформ у сферах торгівлі, просування інвестицій, інфраструктури, пенітенціарної системи, газової галузі та відкритості державних фінансів. Експерти працюють в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі (5 осіб), Міністерстві юстиції (3), Міністерстві фінансів (2) та Міністерстві інфраструктури України. Більшість з цих експертів мають попередній досвід роботи в приватному секторі: в інвестиційних чи консалтингових компаніях. Вони також певним

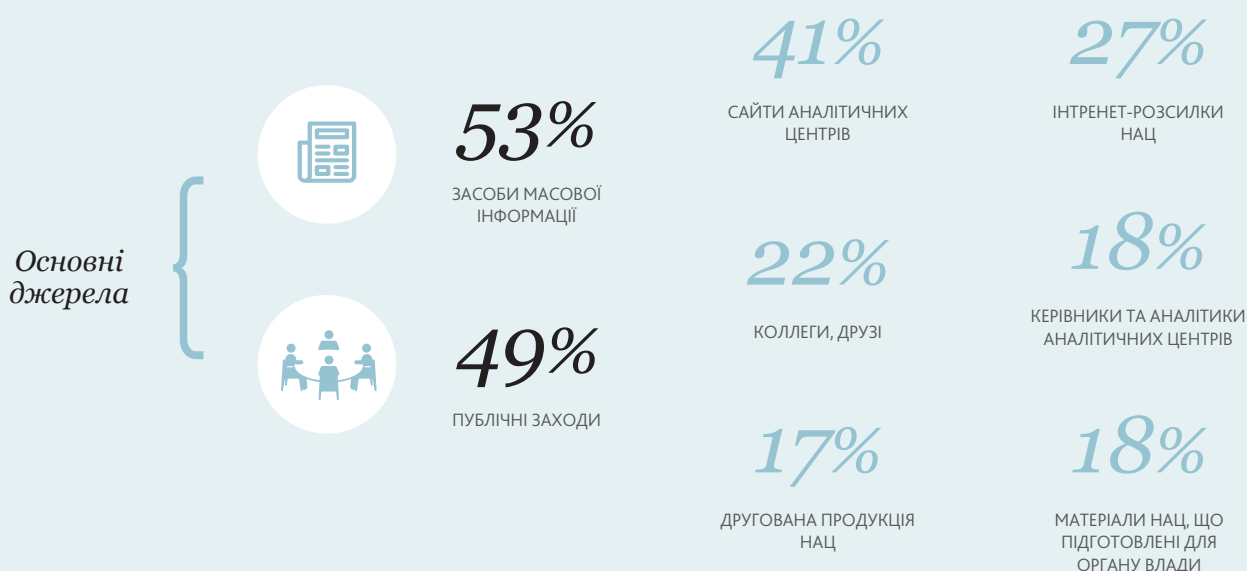
чином виконують роботу, яку міністерства могли б замовляти в незалежних аналітичних центрів. Ці офіси сприяють у вирішенні проблем низької професійної спроможності українських міністерств і допомагають також у вирішенні поточних потреб. При цьому українські неурядові аналітичні центри на даний момент практично не долучені до роботи цих офісів.

Однак, незважаючи на нові реалії та тенденції, незалежні аналітичні центри все ж залишаються тими партнерами, до яких загалом готова звертатись переважна більшість представників влади в разі виник-

нення потреби у експертизі або аналітичних матеріалах з тих чи інших релевантних для них питань.

На фоні представленої вище інформації цілком слушно постає питання про те, звідки все ж таки органи влади і місцевого самоврядування загалом дістають інформацію щодо тематики та проблематики досліджень неурядових аналітичних центрів? Адже саме це знання повинно скеровувати представників владних структур до пошуку в разі потреби найбільш відповідних їхнім запитам аналітичних інституцій із відповідною тематичною спеціалізацією.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ВЛАДИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦ:

Як виявили результати проведеного опитування, двома основним джерелами інформації про діяльність недержавних аналітичних центрів для влади виступають передовсім ЗМІ (53%) та власне публічні заходи (49%) (презентації, круглі столи та конференції), що їх організують самі неурядові аналітичні центри. Деяко менше дістають таку інформацію безпосередньо з сайтів аналітичних центрів (41%). Приблизно чверть респондентів від влади зазначили, що дізнаються про роботи НАЦ з їхніх розсилок через Інтернет (27%) та від своїх співробітників, колег та друзів (22%). Водночас приблизно однакова частка опитаних отримують відповідну інформацію від керівників та аналітиків цих аналітичних центрів (18%), з їхньої друкованої продукції (17%) та, що важливо, з матеріалів, які центри готували безпосередньо для відповідного органу влади (18%).

Таке співвідношення значущості різних інформаційних джерел, коли головним такими джерелами виступають ЗМІ, сайти та публічні заходи аналітичних центрів, яскраво засвідчує той факт, що представники влади дізнаються переважно вже про отримані аналітичним центром результати *post factum*, що свідчить про слабкий зв'язок між порядком денним

досліджень та попитом на них з боку представників влади. Лише близько п'ятої частини від усіх опитаних респондентів з органів влади і місцевого самоврядування такий порядок денний роботи неурядових аналітичних центрів задають тією чи іншою мірою своїми цільовими замовленнями необхідних аналітичних матеріалів.

Критерії вибору неурядових аналітичних центрів для співпраці: на що орієнтуються представники влади?

В рамках проведеного опитування було здійснено також спробу з'ясувати, якими взагалі критеріями керуються представники органів влади, вибираючи

аналітичну організацію задля співпраці та отримання аналітичних послуг? На що вони звертають свою першочергову увагу, здійснюючи такий вибір?

Відповідно до отриманих в рамках опитування відповідей, загалом у представників влади є три основні критерії вибору аналітичних центрів для співпраці:

ЯКІСТЬ ОПРИЛЮДНЕНИХ ЦЕНТРОМ
АНАЛІТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

РЕПУТАЦІЯ ЦЕНТРУ, ЙОГО ЗАГАЛЬНА
ДІЯЛЬНІСТЬ (ОБ'ЄКТИВНІСТЬ, ПОЛІТИЧНА
НЕЗААНГАЖОВАНІСТЬ)

НАЯВНІСТЬ ФАХІВЦІВ
З ВІДПОВІДНОЇ ТЕМАТИКИ

Значно менше респондентів від влади орієнтуються у своєму виборі неурядового аналітичного центру на такі критерії, як попередній досвід роботи центру з державними структурами (20%), співпраця з іноземними аналітичними центрами (18%), наявність у центру грантів на виконання потрібної роботи (16%). Щоправда низький показник вище вказаних критеріїв (у порівнянні із тими, що були визначені як основні критерії) може бути певною мірою продиктований дещо ідеалістичним та стереотипним підходом до відповідей з боку самих респондентів, які щосили намагаються продемонструвати свій виключно об'єктивний та неупереджений підхід у доборі аналітичного центру для співпраці. Натомість, практичний досвід роботи вказує на неабияку значущість особистих зв'язків у відносинах з НАЦ, так само як і важливість фінансової компоненти в контексті наяв-

ності грантів чи коштів на виконання необхідної для органів влади аналітичної роботи.

Поряд з цим ні для кого не є секретом існування таких непоодиноких прецедентів в Україні, коли неурядові громадські організації, «соціологічні служби» чи навіть «аналітичні центри» можуть створюватись конкретними спонсорами із не менш конкретними політичними чи бізнесовими мотиваціями. В таких ситуаціях відповідні «інституції» покликані продукувати вигідне замовнику «експертне знання», що власне має легітимізувати необхідні спонсорів політичні чи управлінські рішення. Щоправда, необхідно чітко усвідомлювати, що подібні види діяльності не мають нічого спільного із реальною експертно-аналітичною роботою, яку здійснюють незаангажовані неурядові аналітичні центри із сталою репутацією.⁵

⁵ В рамках ґрунтовного дослідження центру Texty.org.ua «Продавці рейтингів» було зібрано дані щодо псевдосоціологічних служб в Україні та осіб, що оприлюднювали сумнівні дані протягом останніх 15 років – Див.: <http://texty.org.ua/d/socio/>

Під час інтерв'ю респонденти від влади серед іншого також називали проблему, пов'язану з політичною заангажованістю в аналітичному середовищі. Наводилися приклади, неетичної співпраці, коли була підозра, що голос громадськості використовується для політичних ігор та виконання політичних замовлень. На противагу цьому, представники влади в рамках інтерв'ю підкреслювали важливість для них у виборі передовсім неупередженості аналітичних матеріалів, стислості, наявності в них рекомендацій, висновків та загальної придатності для практичного використання (включно із використанням табличних даних, інфографіки тощо).

**ОДИН З ЕКСПЕРТІВ ВІД ВЛАДИ
В КОНТЕКСТІ НАЙБІЛЬШ КОРИСНОГО
ДЛЯ НЬОГО АНАЛІТИЧНОГО ПРОДУКТУ
ЗАЗНАЧИВ НАСТУПНЕ:**

«Щоб це була не просто аналітика заради аналітики, аналітика з акцентом, що може бути використана в своїй (професійній – авт.) діяльності».

Поряд з цим, майже всі представники влади під час інтерв'ю наголошували на важливості для них матеріалів, що стосуються соціологічних досліджень та вивчення громадської думки. Один з експертів важливість соціології обґрунтував наступним чином: «для мене, як політика, і в той же час експерта, найбільш цінними є глибокі аналітичні матеріали, які базуються на соціології (...) бо аналітика, яка відірвана від соціології, є більш схоластичною і подекуди носить персональний характер, авторський, і не завжди об'єктивний».

Представники бізнесу, в свою чергу, під час інтерв'ю наголошували на тому, що досить часто в Україні є ризики лобювання аналітиками чиїхось приватних або політичних інтересів. Представники міжнародного бізнесу, зокрема, робили акцент на важливості для них того, щоб аналітичний продукт мав сильну методологічну основу, спирався на актуальні дані і оновлювався в залежності від розвитку ситуації, мав привабливу форму презентації та був незаангажованим.

Які основні перешкоди для продуктивної співпраці недержавних аналітичних центрів та влади?

Бачення основних перешкод, що стоять на заваді продуктивної співпраці недержавних аналітичних центрів та органів влади, дещо відрізняється для обох сторін – НАЦ та органів влади і місцевого самоврядування відповідно.

Так, наприклад, переважна більшість опитаних чиновників та представників органів місцевого самоврядування головною такою перешкодою вбачають передовсім брак у державних структурах фінансових ресурсів необхідних для оплати роботи НАЦ (53%). Поряд з цим представники владних структур вказали також на такі перешкоди як відсутність належної політичної культури формування політики та ухвалення управлінських рішень (48%).

ПЕРЕВАЖНА БІЛЬШІСТЬ ОПИТАНИХ ЧИНОВНИКІВ ТА ПРЕДСТАВНИКІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ГОЛОВНОЮ ПЕРЕШКОДОЮ СПІВПРАЦІ НАЦ ТА ВЛАДИ ВБАЧАЮТЬ:

53%

БРАК У ДЕРЖАВНИХ СТРУКТУРАХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ОПЛАТИ РОБОТИ НАЦ

48%

ВІДСУТНІСТЬ НАЛЕЖНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ТА УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Щодо якості політичної культури, то респонденти називали зрощування бізнесу (груп інтересів) і політики в якості однієї з головних перешкод. Під час інтерв'ю зазначалося, зокрема, що «багато депутатів просто не хочуть розбиратися в суті законопроектів, бо не планують за них голосувати з суто політичних мотивів». Існує також проблема використання певних аналітичних центрів певними групами за інтересами у своїх корисливих цілях, що також закономірно підриває довіру до неурядового сектору. Перешкодою є також інтенсивність реформ та брак часу для обговорення впроваджуваних політик та концепцій. Один з респондентів зазначив, що «Верховна Рада завалена законопроектами», а порядок денних реформ не спланований і непередбачуваний.

На проблему непоінформованості щодо того, чим займаються НАЦ вказали 40% респондентів.

Дещо менше чиновників зазначають проблему невміння державних органів працювати з експертами (34%) та постійний брак часу у працівників держструктур (33%), що змушує останніх ухвалювати управлінські рішення швидко та, як наслідок, без належного попереднього аналізу та експертизи. Інші можливі перешкоди – такі як низький професійний рівень працівників державних структур, відсутність відповідних аналітичних центрів на місцях або неналежна якість матеріалів НАЦ – відзначили найменше опитаних представників органів влади і місцевого самоврядування.

І хоча фактор неналежної якості матеріалів НАЦ назвали відносно небагато представників державних структур і органів місцевого самоврядування, в рамках опитування було здійснено спробу зрозуміти більш предметно, що ж конкретно може не влаштувати чиновників у аналітичних розробках аналітичних центрів? Як з'ясувалось, найбільше їх може не влаштовувати абстрактність аналізу та відсутність конкретних пропозицій, виклад загальновідомих речей та політична заангажованість НАЦ. При цьому приблизно чверть опитаних чиновників загалом майже все влаштовує в матеріалах, що їх готують та розробляють неурядові аналітичні центри в Україні. Представники влади також наголошували під час інтерв'ю на важливості прикладного характеру рекомендацій. Для них важливо, щоб дослідження брало до уваги реалії впровадження пропонованих змін та спроможності адміністративної системи. Аналіз повинен бути глибинний та містити юридично-правову складову. Серед депутатів особливо є запит на аналіз політики з інформацією про те, які наслідки буде мати те чи інше політичне рішення.

ЩО Ж КОНКРЕТНО НЕ ВЛАШТОВУЄ ЧИНОВНИКІВ У АНАЛІТИЧНИХ РОЗРОБКАХ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ?

- абстрактність аналізу та відсутність конкретних пропозицій
- виклад загальновідомих речей
- політична заангажованість НАЦ

ПРЕДСТАВНИКИ ВЛАДИ НАГОЛОШУЮТЬ НА

- важливість прикладного характеру рекомендацій
- Аналіз повинен бути глибинний та містити юридично-правову складову
- запит на аналіз політики з інформацією про те, які наслідки буде мати те чи інше політичне рішення

ДО ІНШИХ ПЕРЕШКОД РЕСПОНДЕНТИ ЗАРАХУВАЛИ:

- брак оперативності в роботі аналітичних центрів,
- слабе розуміння системи державного управління,
- брак знань щодо того, як працює бюрократична система
- брак послідовності щодо взятих на себе зобов'язань.
- відсутність у державних установ інституційної пам'яті щодо співпраці з недержавними аналітичними центрами

В рамках інтерв'ю також звучали думки і від донорів, і від представників влади щодо слабкої якості аналізу. Наводилась, зокрема, й теза про те, що є «багато експертів з поверховими знаннями, а, якщо копнути глибше з багатьох тем, то бракує фахівців». Зазначався й нерівномірний рівень експертизи, коли досить часто якість досліджень одного й того ж аналітичного центру відчутно коливається.

До інших перешкод респонденти зараховували брак оперативності в роботі аналітичних центрів, слабе розуміння системи державного управління, брак знань щодо того, як працює бюрократична система та брак послідовності щодо взятих на себе зобов'язань. Один з експертів в ході глибинного інтерв'ю відзначив ще й такий оригінальний чинник як «відсутність у державних установ інституційної пам'яті щодо співпраці з недержавними аналітичними центрами».

Також в якості перешкод, що заважають співпраці влади і аналітичних центрів, називались:

1.

нерозуміння донорами потреб споживачів аналітичних матеріалів у владі

2.

відсутність прозорого конкурентного середовища (відкритих конкурсів, тендерів) для замовлення аналітичних продуктів НАЦ державними органами чи органами місцевого самоврядування

Серед представників влади також лунав сумнів щодо спроможності НАЦ генерувати інноваційні рішення. Для прикладу, питання люстрації чи відновлення довіри до правосуддя – складні. І часто законодавчі акти є скоріше компромісними документами, що послаблює їхню якість. При цьому далеко не завжди пропозиції НАЦ конструктивні і пропонують інноваційні підходи до вирішення проблем.

Повертаючись до питання про перешкоди, варто наголосити, що велика частина опитаних представників неурядових сектору зазначають ті ж самі перешкоди, що і представники влади, як-то відсутність коштів необхідних для оплати роботи НАЦ (55%), постійний брак часу у представників держструктур (44%) чи проблема недостатньої поінформованості чиновників про роботу НАЦ (38%). Однак, переважна більшість опитаних першочергово акцентує увагу саме на невмінні державних органів працювати з аналітичними центрами (69%) та, що не менш важливо – на ухваленні владою політично чи комерційно вмотивованих рішень, які комусь вигідні (63%).

Рідше, але все ж таки відзначалось представниками влади під час інтерв'ю погане планування з боку неурядових аналітичних центрів. Іноді аналітичні центри проводять заходи і запрошують депутатів під час сесійного тижня, коли депутати просто не можуть відвудувати такі обговорення. Також наголошувалося

про брак системної співпраці влади та громадянського суспільства. Якість цієї співпраці часто залежить від особистості у відомстві.

Багато з ідентифікованих перешкод в двосторонній співпраці органів влади і аналітичних центрів – як-то нестача фінансових ресурсів у державних структур, недостатня поінформованість та водночас невміння чиновників працювати з неурядовими аналітичними центрами – відзначаються спільно як представниками влади, так і респондентами з неурядового сектору. Відтак, першочергова увага повинна бути зосередженою саме на цих вище згаданих чинниках. Однак, поряд з цим аж ніяк не можна ігнорувати факту відзначення респондентами такої структурної перешкоди як політична заангажованість, застереження щодо якості аналітичних продуктів та банальна незацікавленість чиновників або самих аналітичних центрів у виробленні продукту, що базується на максимально об'єктивному та неупередженому аналізі.

Хто платитиме за аналітику: фінансова сторона питання співробітництва

Фінансовий аспект є одним з визначальних у вимірі двосторонньої співпраці між органами державної влади та аналітичними центрами, про що свідчать, зокрема, результати опитування. Більшість представників влади та вагома частина представників громадського сектору вважають саме нестачу у державних структур коштів для оплати роботи НАЦ основною перешкодою, що обмежує можливості для їхньої кооперації.

Свою готовність платити за аналітику висловили не більше однієї п'ятої частини (1/5) від всіх опитаних представників органів влади і органів місцевого самоврядування.

При цьому переважна більшість з них готові платити, але доволі скромно, що навряд чи може задовольнити представників якісних та визнаних аналітичних центрів. Більше третини не готові платити за аналітичну роботу НАЦ взагалі, тоді як трохи більше

чверті опитаних респондентів висловили готовність пристати на такий формат фінансової участі, за якого державна установа сплачувала б лише частину коштів за аналітичну роботу НАЦ, а відповідно іншу частину витрат покривав би якийсь фонд. Нарешті, приблизно 20% опитаних не змогли визначитись з тим, чи готові вони платити за роботу аналітичних центрів.

Така доволі невтішна статистика підтверджується і даними про джерела фінансування, які називають самі неурядові аналітичні центри. Основним таким джерелом для них виступають саме міжнародні донори, тоді як органи державної влади практично не фігурують в цьому переліку основних джерел надходження коштів для діяльності НАЦ.

На питання щодо готовності оплачувати аналітику під час інтерв'ю респонденти зазначали низьку ймовірність такого фінансування в середньостроковій перспективі.

Яка проблематика досліджень на сьогоднішній день є найбільш актуальною: думки аналітичних центрів та представників влади

Аналітичні центри та органи державної влади і місцевого самоврядування потребують вироблення механізмів для ефективної та довгострокової співпраці.

Представники владних структур відзначили своєю увагою достатньо широкий спектр важливих в контексті аналітичної роботи сфер соціального, політичного, правового, міжнародно-політичного, безпекового, екологічного та культурного життя громадян. Однак, на думку більшості опитаних державних службовців

і представників органів місцевого самоврядування, основними сферами, де влада на сьогодні потребує першочергової експертно-аналітичної підтримки неурядового сектору, є передовсім соціологічні дослідження громадської думки, комплексний аналіз нинішнього стану та тенденцій розвитку суспільства, питання децентралізації та антикорупційні реформи. Визначаючи з широкого переліку найважливіші для аналітичної діяльності 5 сфер, опитані представники влади, поряд з вище названими чотирма напрямками, відзначили також ще й макроекономічні проблеми розвитку національної економіки.

Сфери, в яких влада на сьогодні потребує першочергової експертно-аналітичної підтримки неурядового сектору

1. соціологічні дослідження громадської думки
2. комплексний аналіз нинішнього стану та тенденцій розвитку суспільства
3. питання децентралізації та антикорупційні реформи

НАПРЯМИ, ДЕ ВЛАДА ПОТРЕБУЄ ЕКСПЕРТНОЇ ПІДТРИМКИ НАЦ НА ДУМКУ ПРЕДСТАВНИКІВ НЕУРЯДОВОГО СЕКТОРУ:

- питання децентралізації
- антикорупційні реформи
- громадська думка
- впровадження Угоди про Асоціацію з ЄС
- розвиток громадянського суспільства

Аналогічне питання щодо найбільш пріоритетних напрямів, де влада потребує експертної підтримки НАЦ, було задане також й представникам неурядового сектору. Деякі з названих ними пріоритетів (як-то питання децентралізації, антикорупційні реформи та громадська думка) збігаються із тими, що називались важливими представниками владних органів. Щоправда, такі напрями, як впровадження Угоди про Асоціацію з ЄС чи розвиток громадянського суспільства, в якості важливих визначили тільки представники неурядових організацій та аналітичних центрів, тоді як, на думку представників влади, вони далеко не є серед пріоритетних на сьогоднішній момент.

Незважаючи на той факт, що позиції державних посадовців та аналітичних центрів стосовно найбільш важливих та пріоритетних проблем далеко не в усьому збігаються, щодо кожної актуальної проблеми, назва-

ної посадовцями, можна знайти принаймні декілька аналітичних центрів, які цими питаннями займаються і відповідно можуть надавати певні тематичні експертно-аналітичні розробки.

Так, серед опитаних в рамках дослідження НАЦ знайшлося чимало таких аналітичних центрів, що тією чи іншою мірою зосереджені на пріоритетних та важливих для органів влади питаннях:

35

НА ПИТАННЯХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

22

НА АНАЛІЗІ СТАНУ
СУСПІЛЬСТВА ТА
ТЕНДЕНЦІЙ ЙОГО
РОЗВИТКУ

22

НА ГРОМАДСЬКІЙ ДУМЦІ З
РІЗНИХ ПИТАНЬ

18

НА АНТИКОРУПЦІЙНИХ
РЕФОРМАХ

15

НА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ
ПРОБЛЕМАХ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ

Питаннями забезпечення енергетичної безпеки України серед опитаних організацій неурядового сектору виявились зайняті щонайменше 8, тоді як ще 4 опитані центри опікуються питанням судової реформи в Україні.

8

НАЦ ЗАЙНЯТІ ПИТАННЯМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ

4

НАЦ ОПІКУЮТЬСЯ
ПИТАННЯМ СУДОВОЇ
РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Під час інтерв'ю представники влади також зазначали нагальну важливість аналітики з питань інформаційної безпеки, розвитку агробізнесу, приватизації, антимонопольного регулювання, торговельної та експортної політики України.

Серед актуальних також називалися питання об'єднання країни в майбутньому. Зокрема, існує побоювання, що зараз є мобілізаційне об'єднання проти завдяки Путіну та російській агресії, однак в майбутньому ця єдність може суттєво послабитись. Також порушувалось питання щодо демобілізованих з зони проведення АТО. Як відомо, на теперішній час є понад 200 000 ветеранів АТО та 50 000 демобілізованих вояків, що вміють використовувати зброю і не задоволені станом речей у суспільстві. Їх інтеграція та ефективне залучення в суспільно-економічне життя країни є дуже важливими питаннями.

Загалом, як показують результати проведеного дослідження, неурядові аналітичні центри тією чи іншою мірою долучені до роботи та здатні надавати експертизу щодо основних проблем та актуальних сфер діяльності.

Поряд з важливістю залучення аналітичних центрів до роботи за пріоритетними для органів влади напрямками, не менш важливо також, аби неурядові аналітичні центри більш-менш рівномірно покривали своєю експертизою і ті сфери та напрями, які можуть досить неочікувано набути пріоритетності в майбутньому. Це стосується передовсім вже вище зазначених питань, як-то об'єднання країни чи інтеграції військовиків з зони АТО в суспільне життя країни, що сьогодні не видаються такими вже й нагальними, однак можуть вкрай гостро постати на політичному порядку денному вже в недалекому майбутньому.

Найбільш авторитетні для представників влади неурядові аналітичні центри

Окремо в рамках проведеного опитування було поставлене запитання щодо неурядових аналітичних центрів, діяльність яких представники органів державної влади і місцевого самоврядування вважають найбільш корисною і затребуваною.

Однозначним лідером уподобань серед представників влади в черговий раз виявився Український центр економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова (даний центр відзначили 53 опитані респонденти від влади). Впевнене друге місце в загальному рейтингу посів Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Далі у першу п'ятірку рейтингу найбільш корисних і затребуваних аналітичних центрів увійшли також Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД), Центр політико-правових реформ (ЦППР) та Інститут економічних досліджень і політичних консультацій (ІЕД). Також у десятку названих увійшли Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД), Київський інститут проблем управління імені Горшеніна, Центр глобальних стратегій «Стратегія XXI», Інститут політичної освіти (ІПО) та Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). Щоправда, принаймні один з названих представниками владних структур НАЦ насправді не є неурядовим аналітичним центром. Йдеться про Київський міжнародний інститут соціології, який насправді є приватною компанією.

Цікаву динаміку демонструє останній рейтинг аналітичних центрів 2015 року, особливо якщо зіставити його із відповідним рейтингом складеним за результатами отриманими позаминулого – 2014 року. Так, незмінними залишилися лише позиції перших двох в рейтингу аналітичних центрів – Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова та Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. На третю позицію піднявся МЦПД, який в 2014 році посідав лише 5-ту позицію в рейтингу, і тим самим посунув вниз на одну позицію Центр політико-правових реформ (ЦППР). Останній відповідно з 3-го місця змістився на 4-те. Нарешті, п'ятірку найбільш затребуваних, на думку представників влади, неурядових аналітичних центрів в останньому рейтингу 2015 року замкнув Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД), який в позаминулорічному рейтингу посідав лише 6-ту сходинку в загальному рейтингу найбільш корисних і затребуваних НАЦ.

Серед відомих аналітичних центрів під час інтерв'ю представники влади також згадували: аналітичну та адвокаційну платформу Реанімаційний Пакет Реформ (2 згадування), громадянську платформу «Нова Країна» (2 згадування) та Інститут Громадянського Суспільства (2 згадування).

Також варто відзначити, що в десятку останнього рейтингу 2015 року потрапили такі «новачки» рейтингу як Київський інститут проблем управління ім. Горшеніна,

Центр глобалістики «Стратегія XXI» та Інститут політичної освіти (ІПО). Під час інтерв'ю респонденти також відзначали появу таких нових аналітичних центрів як Центр економічної стратегії та Центр вільної економіки ім. Бендुकідзе. Також в рамках опитування були згадані ГО «Телекритика» та ГМ «ОПОРА».

Серед регіональних аналітичних центрів, які знаходяться не в Києві, реальних лідерів визначити неможливо, оскільки більшість опитаних представників органів влади і місцевого самоврядування переважно не могли згадати жодного з регіональних центрів. Водночас ті, що ними називались, мали переважно одиничне згадування. Були названі Харківський фонд місцевої демократії, Одеський суспільний інститут соціальних технологій, Інститут міста (м. Львів), Центр освітньої політики (м. Кам'янець-Подільський), Агентство стійкого розвитку Луганського регіону, Дніпровський центр соціальних досліджень (м. Дніпропетровськ), Інститут Європейської Інтеграції (м. Львів).

Проблема незнання регіональних центрів респондентами потенційно може бути обумовлена нещодавнім оновленням органів місцевого самоврядування, як наслідок проведення чергових місцевих виборів наприкінці 2015 року. Відтак, новообрані депутати на місцях, які й заповнювали анкети останнього опитування, могли ще просто не встигнути познайомитись та налагодити співпрацю з місцевими регіональними неурядовими аналітичними центрами.

Ставлення представників ЗМІ до діяльності недержавних аналітичних центрів

Результати проведеного опитування серед представників органів влади, місцевого самоврядування і неурядових аналітичних центрів, поміж іншого, вказують також на особливу функцію, яку відіграють засоби масової інформації в Україні в загальному контексті діяльності недержавних аналітичних центрів і їхньої співпраці із владними інститутами зокрема. Виступаючи важливим містком в комунікації та інформуванні органів влади і місцевого самоврядування про діяльність недержавних аналітичних центрів, ЗМІ, водночас, визнаються в якості одного з безпосередніх «споживачів» аналітичного продукту, що його продукують НАЦ. Більше того, як вже зазначалось, вагома частина респондентів від влади та неурядового сектору вважають за найбільш дієвий механізм саме вплив на громадську думку за посередництва ЗМІ.

Представники українських засобів масової інформації достатньо непогано обізнані про діяльність неурядових аналітичних центрів.

Тільки 6 опитаних респондентів від ЗМІ визнали, що знають про діяльність НАЦ мало, тоді як 24 респонденти загалом знають про діяльність аналітичних центрів, проте хотіли би знати більше. Серед опитаних при цьому немає жодного журналіста, який би взагалі нічого не знав про діяльність недержавних аналітичних центрів.

Абсолютна більшість представників журналістського середовища особисто потребують матеріали, які розробляють недержавні аналітичні центри: 30 експертів загалом відчують потребу в таких матеріалах, 18 – дуже їх потребують. При цьому лише 3 представники ЗМІ визнали, що загалом не відчують потреби в матеріалах НАЦ.

30

ПРЕДСТАВНИКІВ ЗМІ
ВІДЧУВАЮТЬ ПОТРЕБУ В
МАТЕРІАЛАХ НАЦ

18

ПРЕДСТАВНИКІВ ЗМІ
ДУЖЕ ПОТРЕБУЮТЬ
МАТЕРІАЛИ НАЦ

3

ПРЕДСТАВНИКИ ЗМІ
НЕ ВІДЧУВАЮТЬ ПОТРЕБИ
В МАТЕРІАЛАХ НАЦ

На думку переважної більшості представників ЗМІ (37 експертів) загалом результати досліджень неурядових аналітичних центрів використовуються, як правило, час від часу. В оцінюванні основних «споживачів» матеріалів НАЦ представники журналістського середовища не відрізняються від двох інших груп опитаних в рамках дослідження респондентів (органів влади та громадського сектору): абсолютна більшість експертів (43 та 41 відповідно) називають в якості основних «споживачів» ЗМІ та організації громадянського суспільства. Трохи менше експертів зі ЗМІ називали й іншого беззаперечного фаворита – міжнародні фонди й організації (35 експертів).

Результати опитування дають підстави стверджувати, що представників журналістського середовища переважно цікавить коротка «експрес-аналітика» в форматі експертних коментарів, коротких аналітичних матеріалів чи безпосередньо консультації для журналістів із певних питань, тоді як серйозні аналітичні розробки цікавлять опитаних журналістів значно меншою мірою.

Однак, така розстановка пріоритетності аналітичних жанрів загалом видається цілком обґрунтованою, враховуючи достатньо динамічну специфіку журналістської роботи. Примітно й те, що про діяльність НАЦ журналісти, так само як і представники органів влади і місцевого самоврядування, дізнаються переважно із ЗМІ та дещо менше – із сайтів недержавних аналітичних центрів та їхніх публічних заходів (презентацій, круглих столів, конференцій тощо). При цьому, на думку опитаних журналістів, найкраще зі ЗМІ працюють Український центр економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова та Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва.

Найбільше тематичне зацікавлення журналісти проявляють до матеріалів, що стосуються передовсім загального аналізу стану і перебігу реформ, розвитку економіки України, а також матеріалів присвячених вивченню громадської думки населення, військово-безпековій та міжнародно-політичній проблематиці тощо.

У питанні щодо можливих перешкод у співпраці ЗМІ та недержавних аналітичних центрів опитані експерти-журналісти приблизно в однаковій мірі відзначили широкий спектр проблем співпраці, який охоплює вже згадувані раніше проблеми невміння експертів НАЦ працювати зі ЗМІ, відсутність коштів та брак часу у журналістів, проблему гонитви ЗМІ за сенсаціями на противагу пошуку виваженої аналітики.

Хоча ЗМІ й визначають в якості одного з основних «споживачів» продукції неурядових аналітичних центрів, про що вже зазначалось раніше, навряд чи їх варто розглядати в якості ключових спонсорів роботи НАЦ. Адже всього тільки 3 експерти визнали, що вже оплачують свої замовлення у НАЦ, тоді як ще 4 експерти загалом висловили готовність платити аналітичним центрам за їхні розробки. В той же час більшість опитаних представників ЗМІ (21 експерт) не готові платити за роботу НАЦ, тоді як 12 експертів готові це робити тільки в тому випадку, якщо це буде недорого. Так само 12 експертів не змогли визначитись із своєю позицією стосовно цього питання.

Переважна більшість відповідей журналістів, отриманих під час глибинних інтерв'ю, лише зайвий раз підтверджує ті кількісні дані, що були зібрані за результатами обробки анкет респондентів від ЗМІ. Матеріали інтерв'ю загалом підтверджують наявність у журналістів певного досвіду співпраці із недержавними аналітичними центрами, так само, як і їхній високий рівень зацікавленості у поглибленні такого співробітництва в подальшому. Поміж іншого, опитані журналісти відзначили використання в своїй роботі результатів соціологічних досліджень (інфографіки) для підготовки певних телевізійних програм чи новинних матеріалів. Особливу увагу журналісти також приділяють публічним заходам (конференціям, круглим столам), що їх організують НАЦ. Матеріали інтерв'ю підтверджують вже визначений вище запит представників журналістського середовища на експертизу з військової та міжнародної проблематики. Одна з журналісток в ході інтерв'ю артикулювала проблему наступним чином: *«Життя винесло на поверхню стільки міжнародної, військової, правової проблематики, що оця наша традиційна містечковість стала дуже показовою. Величезна проблема знайти експерта чи дослідження, наприклад, з близькосхідної проблематики. (...) Хочеться також, аби аналітичні центри реагували на виклики сьогодення»*. А загалом тематичні інтереси журналістів озвучені в рамках інтерв'ю багато в чому перегукуються із тими темами, що були визначені як найбільш пріоритетні в рамках анкетного опитування респондентів зі ЗМІ – судова реформа, реформа прокуратури, економічна та безпекова тематики.

Основні рекомендації щодо посилення впливовості недержавних аналітичних центрів та ефективності співпраці з владою

Результати опитування вказують на високий рівень зацікавленості як органів державної влади і місцевого самоврядування, так і аналітичних центрів у розвитку двосторонньої співпраці на постійній основі. Щоправда, на сьогоднішній момент співпраця носить швидше ситуативний та спорадичний характер. Але той факт, що недержавні аналітичні центри розглядаються представниками владних структур як цікаві партнери для вироблення необхідного для них якісного аналітичного продукту залишає простір для оптимізму та очікування того, що деклароване бажання поглиблювати двосторонню співпрацю буде також планомірно втілюватись у практичній площині. Для виходу на новий рівень співпраці рекомендується зосередити увагу на наступному:

1. Неурядові аналітичні центри на сьогодні продовжують мати обмежений потенціал впливу на державну політику та ухвалення управлінських рішень. Саме тому нагально **необхідне створення ефективних механізмів для безпосереднього залучення НАЦ у процес вироблення якісних політик та управлінських рішень**, базованих на експертному знанні, що є неможливим без налагодження ефективної двосторонньої кооперації та комунікації між органами влади і місцевого самоврядування та неурядовими аналітичними центрами на постійній основі. Важливо посилити співпрацю з Секретаріатом Національної Ради Реформ та проектними офісами при міністерствах, де такі офіси вже функціонують. НАЦ можуть посилити роботу цих офісів та, можливо, запропонувати нові проекти, які б мали чітко сформульоване замовлення на незалежну аналітику. Представникам НАЦ варто активно долучитися до розробки Плану дій із впровадження Національної стратегії підтримки розвитку громадянського суспільства, де одним із завдань є «забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення».
2. Конкуренція на ринку аналітичних послуг посилюється за рахунок збільшення технічної допомоги, розвитку активної співпраці міністерств з комерційними міжнародними консалтинговими компаніями та виникненням нових аналітичних центрів. Для ефективної конкуренції на цьому ринку **НАЦ повинні приділити особливу увагу якості, інноваційності та оперативності своєї роботи**. Органам влади потрібні якісні аналітичні матеріали, які відповідають запитам та потребам представників владних структур. Останні мають зацікавлення не в абстрактних текстах чи у викладі загальновідомих речей, а натомість хочуть

отримувати інноваційний і водночас невеликий за змістом аналітичний продукт, який має прикладну спрямованість і включає конкретні рекомендації чи пропозиції рішень для органів влади. Аналітичним центрам необхідно звернути увагу на контроль за якістю своїх публікацій. Проведення зовнішніх рецензій, можливо, із залученням представників влади, допоможе покращити якість та прикладний характер полісі документів.

- 3. Цінність незалежної аналітики для прийняття політичних рішень полягає також в донесенні максимально об'єктивної та незаангажованої інформації до суспільства.** Влада та донори мають досить високий запит до неурядових аналітичних центрів в контексті просування реформ у суспільстві. Тому НАЦ варто також посилити роботу із засобами масової інформації, розвивати нові формати прямого спілкування з активними громадянами. Важливо також проводити аналіз впливу реформ на різні групи та вивчати позиції щодо реформ різних зацікавлених сторін в окремих секторах (освіти, медицини, державної служби та ін.). НАЦ повинні знайти певний баланс між задоволенням попиту органів державної влади на аналітику, з одного боку, та, з іншого боку, не перетворюватися на звичайних субпідрядників уряду. При цьому для НАЦ важливо в своїй діяльності пам'ятати про стратегічний інтерес організації та реалізацію місії аналітичного центру. Важливо дотримуватися принципу незаангажованості, що не так вже й легко в заполітизованих українських реаліях. НАЦ повинні виступати за зміни без афішування підтримки жодним політичним партіям чи політичним акторам.
- 4. Не менш важливо, аби не тільки аналітичні центри чи їхні окремі експерти ситуативно долучались до роботи державних структур, але й щоб самі державні службовці та чиновники завбачливо формували своїми чітко артикульованими запитами порядок денний роботи неурядових аналітичних центрів.** Аналітичні центри повинні, зі свого боку, **посилити**

контакти з тими профільними органами влади, які важливі для сфер політики, на яких організації спеціалізуються. Оскільки більшість про роботу НАЦ дізнаються з преси, важливо посилити комунікаційну складову роботи неурядових аналітичних центрів. Необхідно налагодити контакти з тими виданнями та журналістами, які пишуть матеріали з тієї чи іншої тематики, дотичної до діяльності аналітичних центрів.

- 5. Однією з фундаментальних перешкод для налагодження продуктивної співпраці аналітичних центрів і органів влади залишається фактор обмеженості фінансового ресурсу в розпорядженні державних структур, що нібито не дозволяє останнім оплатити належним чином послуги НАЦ. Створення в Україні абсолютно прозорого та конкурентного ринку експертно-аналітичних послуг має стати одним з першочергових державних пріоритетів на найближчий час.** Державні науково-дослідницькі структури повинні в рамках відкритих конкурсів та тендерів конкурувати із недержавними аналітичними центрами та іншими інституціями (консалтинговими службами чи інститутами) за право надання своїх експертно-аналітичних послуг державним органам і органам місцевого самоврядування. Такий механізм не тільки якнайкраще слугуватиме мінімізації корупції в сфері надання експертно-аналітичних послуг в Україні, але й сприятиме загальному покращенню якості цих послуг та відповідного аналітичного продукту. У майбутньому можливо також переформатування фінансування державних аналітичних центрів чи департаментів і використання частини цих коштів на тендерній основі для незалежних аналітичних центрів. Варто дослідити рівень використання аналітики, яку готують профільні державні інститути і порівняти це із вартістю послуг в недержавному аналітичному секторі. Для прикладу, в кого замовляє соціологію Адміністрація Президента? Чи Міністерство економічного розвитку і торгівлі користується аналітикою профільного науково-дослідного інституту? (<http://ndei.me.gov.ua>)

6. Варто посилити синергію між донорською допомогою, пропозицією НАЦ та запитом на аналітику з боку держави.

На сьогодні, абсолютна більшість провідних аналітичних центрів отримують фінансування для своєї діяльності від міжнародних фондів. Для того, аби заохотити НАЦ до співпраці саме з органами влади і місцевого самоврядування, міжнародні донори можуть створювати відповідні стимули матеріального характеру для обох сторін такої співпраці. Так, наприклад, безпосередня участь НАЦ у розробці державних політик та управлінських рішень може заохочуватись додатковим фінансуванням для таких неурядових аналітичних центрів. Паралельно доцільним видається впровадження (бодай тимчасово) такої моделі фінансової співучасті міжнародних фондів та донорів, за якої останні частково покриватимуть видатки державних структур в частині їхнього фінансування роботи аналітичних центрів на замовлення цих державних структур. В подальшому, коли на рівні державних органів влади буде поступово вироблено розуміння доцільності співпраці з НАЦ на постійній основі та за умов передбачення більших ресурсів на цю кооперацію з НАЦ у відповідних бюджетах, фінансова співучасть міжнародних фондів та донорів в цьому процесі може бути поступово зменшена або навіть повністю нівельована.

7. Адвокаційна робота є неодмінною умовою здійснення впливу аналітичних центрів на ухвалення необхідних державних рішень.

Вочевидь, цей вплив буде ефективним у разі створення об'єднань аналітичних центрів та громадських організацій суспільної дії, що вестимуть роботу безпосередньо з громадянами. Успішна діяльність РПР (Реанімаційний Пакет Реформ) може слугувати моделлю подібних об'єднань. Додатково, адвокацію можна посилити за рахунок покращення зв'язку з ключовими стейхолдерами, оскільки це посилить легітимність НАЦ в очах влади. Зважаючи на повільний темп реформ та інертність системи, варто посилювати адвокацію реформ та тих пропозицій, які аналітичні центри пропагують серед професійних груп, зацікавлених сторін, бізнесу та ЗМІ. Коли влада закрита або не за-

цікавлена приймати пропозиції НАЦ, важливо посилювати вплив через громадську думку та активну зовнішню комунікацію.

8. Адвокація аналітичних центрів також повинна бути спрямована на суспільство.

НАЦ варто проводити стратегічні дискусії щодо напрямку подальшого розвитку України. Одне з завдань аналітичних центрів – допомогти громадянам ставити правильні запитання щодо процесів в країні. Політична воля до реформ в Україні є слабкою, а відтак важливо будувати консенсус всередині країни задля розуміння, яку Україну громадяни хочуть бачити. Тоді консолідований громадський тиск заснований на консенсусі буде підсилювати політичну волю до реформ.

9. Важливо посилювати аналітичну спроможність у тих секторах, на які є запит серед потенційних споживачів та замовників.

Найбільшу потребу експертно-аналітичної підтримки з боку неурядового сектору органи влади і місцевого самоврядування відчувають передовсім у частині того, що стосується соціологічних досліджень громадської думки, аналізу нинішнього стану та тенденцій розвитку суспільства, питань децентралізації та антикорупційних реформ, а також макроекономічних питань. Донори рекомендують також зосередитися на моніторингу виконання нового законодавства та роботи новостворених інституцій, зокрема антикорупційних органів.

10. Основна маса недержавних аналітичних центрів зосереджена переважно у Києві і ще у кількох містах, що мають сильні освітні заклади. Водночас процеси децентралізації, переміщення рішень багатьох соціальних проблем на місця потребують відповідних аналітичних розробок щодо вирішення проблем місцевого рівня. Результати опитування засвідчили вкрай погану обізнаність представників владних структур і особливо представників органів місцевого самоврядування щодо регіональних аналітичних центрів. Відтак, **доцільним є запрошення регіональних НАЦ до співпраці та реалізації спільних проектів разом із київськими аналітичними інститутами, що мають значно вищий рівень впізнаваності.**

Паралельно також необхідно покращувати регіональну комунікацію між місцевими владними органами та відповідними регіональними аналітичними центрами через проведення, зокрема, за сприяння донорів, спільних публічних заходів, прес-конференцій чи регіональних конференцій організованих НАЦ за участі також представників місцевих владних інститутів.

11. Очевидно, що для збільшення ступеня залученості органів влади до процесу формування порядку денного діяльності неурядових аналітичних центрів фундаментально важливим є **посилення двосторонньої комунікації між органами влади та неурядовими аналітичними центрами**. Така комунікація повинна передбачати забезпечення належної інформованості органів влади про те, чим в майбутньому планує займатись аналітичний центр, а останній, у свою чергу, повинен розуміти тематику запитів на аналітичні розробки, що її мають державні структури та чиновники.
12. **Аналітичним центрам важливо звернути особливу увагу на політичну незаангажованість та відповідність аналітичного продукту практичним запитам замовника в держструктурах**. Неурядовим аналітичним центрам в Україні варто посилити інноваційність та прикладний характер своїх робіт. Міжнародним донорам варто звернути увагу на допомогу з нарощування аналітичної спроможності НАЦ. Аналітичні центри часто потребують інституційної підтримки місії своєї організації, тоді як більшість донорів надають проектне фінансування на конкретні дослідження. Це призводить до того, що НАЦ часто перекидаються з теми та тему і не мають ресурсів продовжувати роботу над розпочатими

проектами. Досвід впровадження змін показує, що така робота вимагає декілька років для досягнення результату. Для цього необхідне стає фінансування і передбачуваність, яких можна досягнути за рахунок інституційного фінансування. Адже якість роботи аналітичного центру залежить не лише від експертів, але і від якості управління людськими ресурсами, демократичного управління, ефективності комунікації, фандрайзингу. Саме тому варто розвивати інституційну спроможність НАЦ, інституційне фінансування на декілька років відповідно до чіткого стратегічного плану розвитку аналітичного центру.

13. **Серед нових напрямів діяльності для НАЦ варто виділити роботу з відкритими даними, які надаються Міністерством фінансів, Міністерством інфраструктури, Державним казначейством, Національним банком України та іншими установами**. Ці дані можуть бути використані для подальших нових досліджень, для моніторингу програм та задля вироблення нових проектів політичних рішень. Для прикладу, Transparency International Georgia дуже ефективно зуміла свого часу використати відкриті дані в Грузії для просування реформ.
14. **Тим аналітичним центрам, які зацікавлені отримати замовлення з приватного сектору, варто провести маркетингові дослідження задля визначення тем, які потенційно можуть цікавити бізнес**. Серед можливих напрямів, які були озвучені під час дослідження, називалися: захист інтелектуального права, агробізнес, реформа митниці та розвиток транспортної інфраструктури, адміністративна реформа та врядування, інновації та людський капітал.

Результати опитування.

Додаток 1.

Недержавні аналітичні центри і органи влади: можливості співпраці

ЗАГАЛОМ ОПИТАНО
158 ЕКСПЕРТІВ

1. Чи знаєте Ви про діяльність недержавних аналітичних центрів в Україні?

	КІЛЬКІСТЬ ЕКСПЕРТІВ	%	
так, знаю, і доволі добре	56	35.4	
дещо про це знаю, але не можу сказати, що достатньо	69	43.7	
знаю мало	25	15.8	
фактично не знаю нічого	8	5.1	

2. Наскільки особисто Вам потрібні матеріали, що розробляють недержавні аналітичні центри?

	КІЛЬКІСТЬ ЕКСПЕРТІВ	%	
дуже потрібні	34	21.5	
загалом потрібні	107	67.7	
загалом не потрібні	5	3.2	
не потрібні зовсім	1	0.6	
важко сказати	11	7	

3. Звідки Ви переважно дізнаєтеся про діяльність недержавних аналітичних центрів?

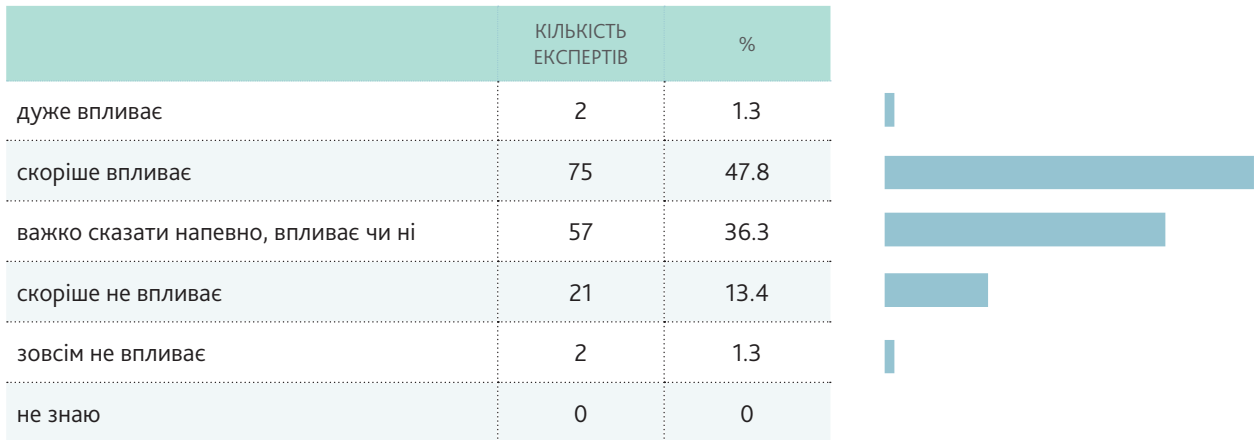
	КІЛЬКІСТЬ ЕКСПЕРТІВ	%	
знайомий безпосередньо з матеріалами, які центри готували для нас, нашого органу влади	29	18.4	
із сайтів аналітичних центрів	65	41.1	
від керівників та аналітиків цих аналітичних центрів	28	17.7	
з їхніх заходів – презентацій, круглих столів, конференцій	78	49.4	
зі ЗМІ	84	53.2	
з друкованої продукції аналітичних центрів	27	17.1	
з їх розсилок через Інтернет	42	26.6	
від своїх співробітників, колег, друзів	35	22.2	
інше	3	1.9	

4. Хто, на Вашу думку, є основним «споживачем» матеріалів, які готують недержавні аналітичні центри? (зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	КІЛЬКІСТЬ ЕКСПЕРТІВ	%	
ЗМІ	101	64.7	
організації громадянського суспільства	86	55.1	
органи центральної влади	59	37.8	
органи місцевої влади	35	22.4	
бізнесові структури	28	17.9	
міжнародні фонди та організації	67	42.9	
партії, політичні сили	76	48.7	
індивідуальні замовники	56	35.9	
навчальні заклади	18	11.5	
інші (хто?)	3	1.9	
фактично «споживачів» у недержавних аналітичних центрів немає	2	1.3	

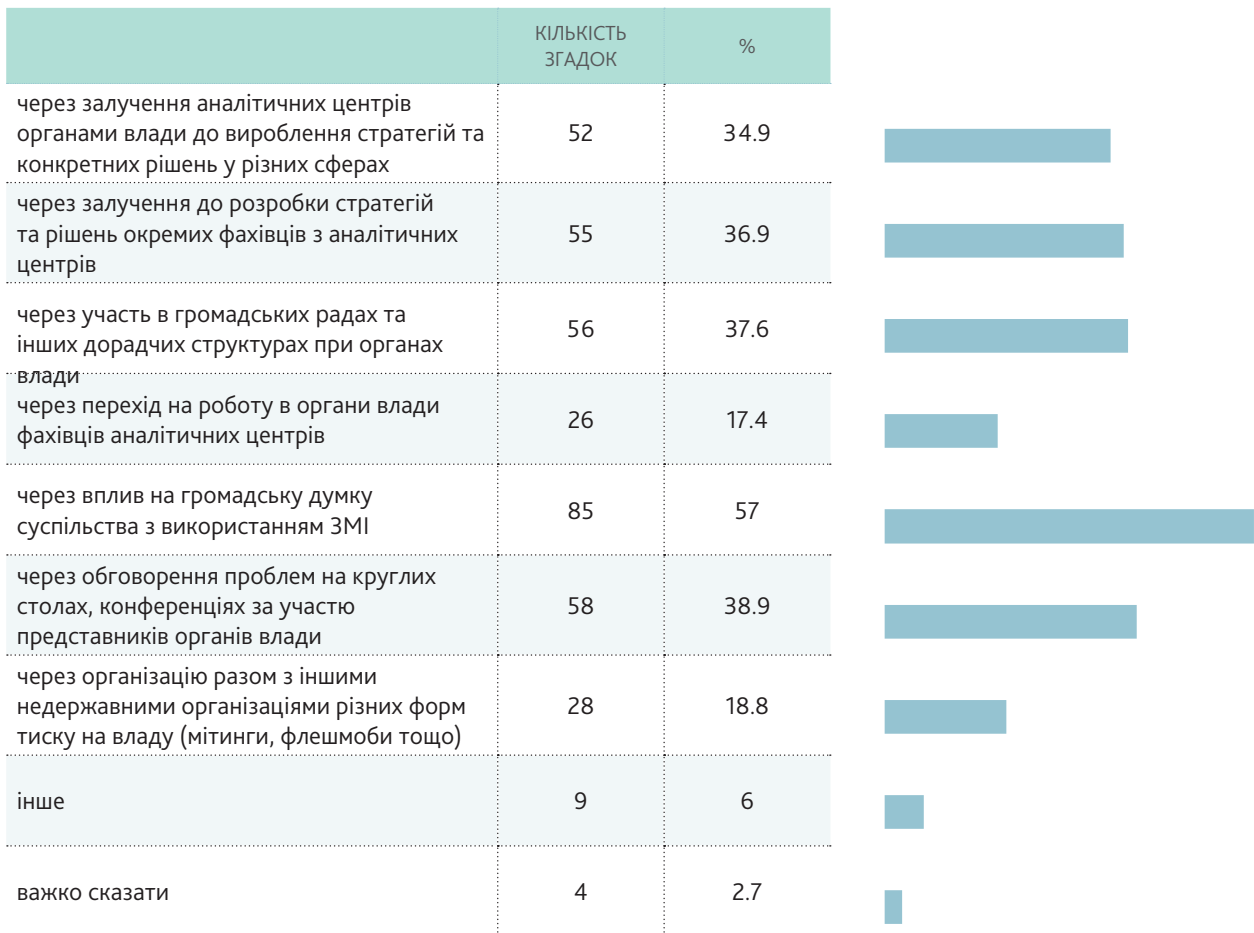
5.

Як Ви вважаєте, якою мірою діяльність недержавних аналітичних центрів впливає на формування державної політики та прийняття управлінських рішень?

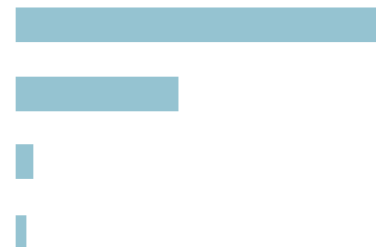
6.

Якщо Ви вважаєте, що такий вплив є, то за допомогою яких механізмів він досягається?
(вказіть усе, що вважаєте за потрібне)

7. Як ви вважаєте, чи потрібно органам державної влади та місцевого самоврядування співпрацювати з недержавними аналітичними центрами?

	КІЛЬКІСТЬ ЕКСПЕРТІВ	%
так, обов'язково, і на регулярній основі	104	65.8
так, ситуативно, якщо виникне потреба	46	29.1
ні, такої потреби насправді немає	5	3.2
важко сказати	3	1.9

8. А чи доводилося Вам користуватися матеріалами недержавних аналітичних центрів?

	КІЛЬКІСТЬ ЕКСПЕРТІВ	%
так, постійно користуюся	34	21.5
іноді, час від часу	99	62.7
ні	25	15.8

9. А Вам особисто (чи структурі, в якій Ви працюєте) доводилося співпрацювати з недержавними аналітичними центрами?

	КІЛЬКІСТЬ ЕКСПЕРТІВ	%
так, постійно користуюся	19	12.5
іноді, час від часу	93	61.2
ні	40	26.3

10. Якби Вам були потрібні аналітичні розробки, то куди у першу чергу Ви б звернулися? (зазначте найбільш імовірні варіанти)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%	
у державну дослідницьку установу	46	29.1	
у вищий навчальний заклад	24	15.2	
залучили б окремих фахівців	82	51.9	
звернулися до недержавного аналітичного центру	81	51.3	
звернулися б до української консалтингової фірми	9	5.7	
запросили б, за можливості, іноземну консалтингову фірму	19	12	
долучили б за можливості, окремих іноземних фахівців	27	17.1	
обійшлися б власними силами	31	19.6	
інше	5	3.2	
важко відповісти	8	5.1	

11. На що б Ви звертали увагу в першу чергу при виборі для співпраці недержавного аналітичного центру? (зазначте не більше 3-х основних чинників)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%	
на репутацію центру, його загальну діяльність (історія центру, його об'єктивність, політична незаангажованість)	109	69	
на якість оприлюднених аналітичних матеріалів центру (глибина дослідження, надійність даних, практичність рекомендацій)	116	73.4	
наявність фахівців з відповідної тематики	91	57.6	
представленість центру у ЗМІ	18	11.4	
впливовість, зв'язок з державними структурами, політиками	10	6.3	
попередній досвід роботи з державними структурами чи органами самоврядування	32	20.3	
досвід співпраці з українськими консалтинговими фірмами	8	5.1	
співпраця з іноземними аналітичними центрами	28	17.7	
наявність наукових ступенів у співробітників, навчання у престижних вузах	6	3.8	
наявність у центру грантів на виконання потрібної Вам роботи	25	15.8	
інше	1	0.6	

12.

В якій саме сфері аналітичних розробок органи влади можуть відчувати найбільше потребу?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%
загальний аналіз стану суспільства та тенденцій його розвитку	96	61.9
конституційна реформа	43	27.7
громадська думка з різних питань	90	58.1
макроекономічні проблеми розвитку національної економіки	52	33.5
питання міжнародного економічного співробітництва	31	20
ситуація на Донбасі і прогнози перспектив її розвитку	38	24.5
забезпечення єдності регіонів України	50	32.3
впровадження Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом	40	25.8
проблеми відносин з Російською Федерацією	23	14.8
забезпечення енергетичної безпеки України	45	29
реформування Збройних сил України, проблеми безпеки	37	23.9
шляхи і методи розв'язання міжнародних конфліктів	22	14.2
судова реформа	56	36.1
реформа органів правопорядку	46	29.7
проблеми демократизації суспільства	53	34.2
реформування освіти та виховання	45	29
реформування системи охорони здоров'я	46	29.7
пенсійна реформа	38	24.5
виборче законодавство, формування багатопартійної системи	33	21.3
антикорупційні реформи	69	44.5
формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища	55	35.5
ситуація з дотриманням прав людини	35	22.6
розвиток громадянського суспільства, виховання громадянина	46	29.7
розвиток медіа	19	12.3
гуманітарна сфера (мова, культура, мистецтво)	30	19.4
проблеми національних меншин	19	12.3
розвиток релігій та їх вплив на суспільство	12	7.7
екологія, навколишнє середовище	37	23.9
проблеми розвитку села	30	19.4
питання децентралізації та розвитку місцевого самоврядування	82	52.9
реформування житлово-комунального господарства	52	33.5
інше	12	7.7

13.

А тепер виділіть, будь ласка з вищеназваного переліку п'ять сфер аналітичної діяльності, які Ви вважаєте найбільш важливими

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%
загальний аналіз стану суспільства та тенденцій його розвитку	69	47.3
конституційна реформа	27	18.5
громадська думка з різних питань	45	30.8
макроекономічні проблеми розвитку національної економіки	35	24
питання міжнародного економічного співробітництва	15	10.3
ситуація на Донбасі і прогнози перспектив її розвитку	28	19.2
забезпечення єдності регіонів України	28	19.2
впровадження Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом	23	15.8
проблеми відносин з Російською Федерацією	13	8.9
забезпечення енергетичної безпеки України	31	21.2
реформування Збройних сил України, проблеми безпеки	18	12.3
шляхи і методи розв'язання міжнародних конфліктів	6	4.1
судова реформа	32	21.9
реформа органів правопорядку	13	8.9
проблеми демократизації суспільства	21	14.4
реформування освіти та виховання	26	17.8
реформування системи охорони здоров'я	25	17.1
пенсійна реформа	14	9.6
виборче законодавство, формування багатопартійної системи	13	8.9
антикорупційні реформи	48	32.9
формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища	25	17.1
ситуація з дотриманням прав людини	13	8.9
розвиток громадянського суспільства, виховання громадянина	20	13.7
розвиток медіа	4	2.7
гуманітарна сфера (мова, культура, мистецтво)	9	6.2
проблеми національних меншин	6	4.1
розвиток релігій та їх вплив на суспільство	2	1.4
екологія, навколишнє середовище	6	4.1
проблеми розвитку села	16	11
питання децентралізації та розвитку місцевого самоврядування	51	34.9
реформування житлово-комунального господарства	13	8.9
інше	4	2.7

14. А які саме матеріали потрібні, в якому форматі? (зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%
короткі аналітичні записки з аналізу проблеми, включаючи рекомендації	80	51.6
дані соціологічних опитувань	84	54.2
глибокі аналітичні звіти	57	36.8
аналітичні розробки з пропозиціями принципово інноваційних ідей та рішень	99	63.9
матеріали для конференцій та круглих столів для публічного обговорення управлінських рішень	37	23.9
інше	3	1.9

15. Що, на Вашу думку, найбільше заважає співпраці державних структур та недержавних аналітичних центрів?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%
відсутність належної інформації про те, чим займаються недержавні аналітичні центри (НАЦ)	63	39.9
відсутність належної політичної культури формування політики та ухвалення управлінських рішень	75	47.5
низький професійний рівень працівників державних структур	27	17.1
невміння державних органів працювати з аналітичними центрами	53	33.5
неналежна якість матеріалів, які пропонують НАЦ	16	10.1
невміння експертів з аналітичних центрів працювати з державними установами, незрозуміння специфіки їх роботи	31	19.6
відсутність коштів у державних структур, щоб оплатити роботу НАЦ	83	52.5
постійний брак часу у працівників державних структур, управлінські рішення доводиться приймати дуже швидко, часто – «з сьогодні на вчора»	52	32.9
на місцях реально немає аналітичних центрів, куди можна було б звертатися	28	17.7
інше	4	2.5
важко відповісти	3	1.9

16. Якщо ви стикалися з аналітичними розробками недержавних центрів, що Вас найбільше не влаштовує?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%
загалом майже все влаштовує	36	25.5
загальна низька якість аналітичних матеріалів	7	5
виклад загальновідомих речей	40	28.4
абстрактність аналізу, відсутність конкретних пропозицій для реалізації	56	39.7
відірваність аналізу від українських реалій	30	21.3
політична заангажованість	34	24.1
надто наукова і не завжди зрозуміла мова викладу	16	11.3
тексти занадто великі, не структуровані, не виділяється головне від другорядного	17	12.1
інше (що?)	6	4.3

17. Чи готові платити державні органи влади та місцевого самоврядування платити аналітичним центрам за роботу?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%
так, і цілком достойну ціну	3	1.9
так, але доволі скромно	25	15.8
було б добре, щоб частину оплачував – якийсь фонд, частину – державна установа	43	27.2
ні, не готові	54	34.1
важко сказати	31	19.6
не відповіли	2	1.3

18.

Діяльність яких аналітичних центрів Ви вважаєте найбільш корисною і затребуваною?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова	53
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	38
Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)	16
Центр політико-правових реформ (ЦППР)	14
Інститут економічних досліджень та політичних консультацій	12
Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД)	11
Київський інститут проблем управління імені Грушеніна	5
Центр глобальних стратегій «Стратегія 21»	4
Інститут політичної освіти	4
Київський міжнародний інститут соціології (КМІС)	3
Міжнародний фонд «Відродження»	3
СОЦІС	3
CEDOS	3
Центр політичних студій та аналітики	3

Також були згадані:

- Інститут Євроатлантичного співробітництва (ІЕАС),
- Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД),
- Реанімаційний пакет реформ (РПР),
- Інститут Масової Інформації (ІМІ),
- ГМ «ОПОРА»,
- Інститут демократії ім. Пилипа Орлика (Київ),
- Центр освітнього моніторингу,
- Інститут трансформації суспільства,
- Центр воєнної політики та політики безпеки,
- Майдан закордонних справ,
- Центр прикладних політичних досліджень «Пента»,
- Інститут громадянського суспільства,
- Комітет виборців України,
- Київський центр інституту «Схід-Захід»,
- Лабораторія законодавчих ініціатив,
- Інститут Європейської Інтеграції (ІЄІ),
- Інститут Політичної Інформації,
- Проект «Мережа аналітичних центрів України»,
- Український інститут публічної політики (УІПП),
- Агентство Стратегічних Досліджень (АСД);
- Центр європейських та міжнародних досліджень,
- Інститут демографії та соціальних досліджень ім. Птухи,
- Соціальний моніторинг,
- VoxUkraine,
- Центр економічної стратегії,
- Творчий центр ТЦК,
- Amnesty International Ukraine,
- Інститут розвитку регіональної преси,
- GfK Україна,
- TSN,
- Socis.

19. Які аналітичні центри, які працюють не в Києві, Ви б могли виділити?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Канадський інститут українських студій (Університет Альберти, Канада)	4
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	3
Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова	3
CEDOS	2

Також були згадані:

- Центр освітньої політики,
- Національний інститут стратегічних досліджень,
- Українська національна інформаційна служба (США),
- Фонд місцевої демократії,
- Левада-центр,
- Інститут розвитку міста,
- НІСД (державний центр),
- Кримська правозахисна група,
- Академія економічних наук України,
- Інститут Міста,
- Харківський фонд місцевої демократії,
- Одеський суспільний інститут соціальних технологій,
- Агентство стійкого розвитку Луганського регіону,
- Луганське відділення Асоціації міст України,
- МЦПД,
- «Фама».

20. Де Ви працюєте?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%
Адміністрація Президента	7	4.4
Кабінет Міністрів	5	3.1
центральний орган державної виконавчої влади	15	9.4
Верховна Рада України	36	22.8
місцева рада	75	47.5
місцева державна адміністрація	20	12.7

21. Місто

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК	%
Київ	101	63.9
Дніпропетровськ	10	6.3
Львів	10	6.3
Одеса	9	5.6
Харків	16	10.1
Краматорськ	5	3.1
Сєверодонецьк	7	4.4

Додаток 2.

Опитування неурядових організацій та аналітичних центрів. Недержавні аналітичні центри і органи влади: можливості співпраці

ЗАГАЛОМ ОПИТАНО

82 ЕКСПЕРТИ

1.

Хто, на Вашу думку, є зараз основним «споживачем» матеріалів, які готують недержавні аналітичні центри? (зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
ЗМІ	55
організації громадянського суспільства	54
органи центральної влади	13
бізнесові структури	13
органи місцевої влади	22
міжнародні фонди та організації	63
партії, політичні сили	22
індивідуальні замовники	19
навчальні заклади	10
інші (хто?)	0
фактично «споживачів» у недержавних аналітичних центрів немає	7

2.

Як Ви вважаєте, якою мірою діяльність недержавних аналітичних центрів впливає на формування державної політики та ухвалення управлінських рішень?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
зовсім не впливає	2
скоріше не впливає	19
важко сказати напевно, впливає чи ні	19
скоріше впливає	41
дуже впливає	1
не знаю	0

3. Якщо Ви вважаєте, що такий вплив зараз є, то за допомогою яких механізмів він досягається? (вказіть усе, що вважаєте за потрібне)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
через залучення аналітичних центрів органами влади до вироблення стратегій та конкретних рішень у різних сферах	33
через залучення до розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів	47
через участь в громадських радах та інших дорадчих структурах при органах влади	33
через перехід на роботу в органи влади фахівців аналітичних центрів	24
через вплив на громадську думку суспільства з використанням ЗМІ	50
через обговорення проблем на круглих столах, конференціях за участю представників органів влади	36
через співпрацю з міжнародними організаціями, які, в свою чергу, впливають на українську владу	52
через організацію разом з іншими недержавними організаціями різних форм тиску на владу (мітинги, флешмоби тощо)	26
інше (що?)	0
важко сказати	3

4. А які форми співпраці з органами державної влади в перспективі Ви вважаєте найбільш ефективними? (вказіть усе, що вважаєте за потрібне)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
залучення органами влади аналітичних центрів до вироблення стратегій та конкретних рішень у тих сферах, де ці центри вже працюють і мають на це фінансове забезпечення	57
замовлення органами влади певної роботи аналітичним центрам на контрактній основі, з відповідною оплатою	62
залучення органами влади до розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів	43
участь представників аналітичних центрів в громадських радах та інших дорадчих структурах при органах влади	23
перехід на роботу в органи влади фахівців аналітичних центрів	22
формування громадської думки суспільства з використанням ЗМІ	40
обговорення проблем на круглих столах, конференціях, спільно аналітичних центрів та представників органів влади	28
вплив через співпрацю з міжнародними організаціями, які, в свою чергу, впливають на українську владу	45
забезпечення разом з іншими недержавними організаціями різних форм тиску на владу (мітинги, флешмоби тощо) з метою ухвалення потрібних рішень	15
інше (що?)	0
важко сказати	0

5. Чи доводилося Вашому аналітичному центру влади співпрацювати з органами державної влади та місцевого самоврядування?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
так, і на постійній основі	22
так, ситуативно, час від часу	55
ні	5

6. Якщо Вашому аналітичному центру доводилося співпрацювати з органами державної влади, то хто зазвичай був ініціатором такої співпраці?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
наш аналітичний центр	28
відповідний державний орган	2
донори, які фінансувати відповідну роботу	8
по-різному в різних ситуаціях	41
не відповідали	3

7. Якщо Ваш аналітичний центр долучався до співпраці з державними структурами, то хто зазвичай оплачував цю роботу? (позначте усі варіанти)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
оплата цієї роботи вже була врахована в проекті, які виконував наш центр	50
фактично робота була виконана на волонтерській основі	14
робота була частково оплачена за рахунок наших ресурсів, частково – органом влади	5
вся робота була оплачена органом влади	3
робота, виконана для державного органу влади, була оплачена з інших джерел (бізнесовими структурами, окремими людьми тощо)	3
інше (що?)	0

8. Як Ви вважаєте, в якій саме сфері аналітичних розробок органи влади можуть відчувати зараз найбільшу потребу?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
загальний аналіз стану суспільства та тенденцій його розвитку	37
конституційна реформа	23
соціологічні дослідження	41
макроекономічні проблеми розвитку національної економіки	11
питання міжнародного економічного співробітництва	11
ситуація на Донбасі і прогнози перспектив її розвитку	31
забезпечення єдності регіонів України	31
впровадження Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом	38
проблеми відносин з Російською Федерацією	25
забезпечення енергетичної безпеки України	41
реформування Збройних сил України, проблеми безпеки	23
шляхи і методи розв'язання міжнародних конфліктів	21
судова реформа	38
реформа органів правопорядку	26
проблеми демократизації суспільства	30
реформування освіти та виховання	41
реформування системи охорони здоров'я	34
пенсійна реформа	27
виборче законодавство, формування багатопартійної системи та ін.	33
антикорупційні реформи	44
формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища	34
ситуація з дотриманням прав людини	31
розвиток громадянського суспільства, виховання громадянина	41
розвиток медіа	21
гуманітарна сфера: формування національної свідомості (мова, мистецтво)	18
проблеми національних меншин	15
розвиток релігій та їх вплив на суспільство	7
екологія, довкілля	23
проблеми розвитку села	28
питання децентралізації та розвитку місцевого самоврядування	51
реформування житлово-комунального господарства	34
що ще?	0

9. А тепер виділіть, будь ласка, з вищеназваного переліку ті сфери, в яких може надати певні розробки Ваш аналітичний центр?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
загальний аналіз стану суспільства та тенденцій його розвитку	20
конституційна реформа	13
громадська думка	22
макроекономічні проблеми розвитку національної економіки	15
питання міжнародного економічного співробітництва	9
ситуація на Донбасі і прогнози перспектив її розвитку	11
забезпечення єдності регіонів України	10
впровадження Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом	22
проблеми відносин з Російською Федерацією	10
забезпечення енергетичної безпеки України	8
реформування Збройних сил України, проблеми безпеки	5
шляхи і методи розв'язання міжнародних конфліктів	8
судова реформа	5
реформа органів правопорядку	7
проблеми демократизації суспільства	22
реформування освіти та виховання	13
реформування системи охорони здоров'я	7
пенсійна реформа	2
виборче законодавство, формування багатопартійної системи та ін.	15
антикорупційні реформи	19
формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища	17
ситуація з дотриманням прав людини	13
розвиток громадянського суспільства, виховання громадянина	27
розвиток медіа	11
гуманітарна сфера: формування національної свідомості (мова, мистецтво)	1
проблеми національних меншин	6
розвиток релігій та їх вплив на суспільство	3
екологія, довкілля	8
проблеми розвитку села	13
питання децентралізації та розвитку місцевого самоврядування	37
реформування житлово-комунального господарства	14
інше – (що ще?)	0

10. Що, на Вашу думку, найбільше заважає співпраці державних структур та недержавних аналітичних центрів? (відзначте все, що вважаєте важливим)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
відсутність належної інформації у органів влади про те, чим займаються недержавні аналітичні центри (НАЦ)	29
невміння державних органів працювати з аналітичними центрами	57
неналежна якість матеріалів, які пропонують НАЦ, непрактичність тощо	22
невміння експертів з аналітичних центрів працювати з державними установами, нерозуміння специфіки їхньої роботи	21
бажання влади отримати замість аналітичного матеріалу готовий текст потрібного рішення	36
відсутність коштів у державних структур, щоб оплатити роботу НАЦ	42
тематична обмеженість діяльності недержавних аналітичних центрів	5
постійний брак часу у працівників державних структур, управлінські рішення доводиться ухвалювати дуже швидко, часто – «з сьогодні на вчора»	22
ухвалення владою не кращих варіантів рішень, а тих, які комусь вигідні (політично чи комерційно), і тоді об'єктивний аналіз лише заважає	52
просто небажання органів влади співпрацювати з аналітичними центрами	13
інше (що?)	0
важко відповісти	1

11. Які основні джерела фінансування Вашого аналітичного центру? (вкажіть усі джерела)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Міжнародні донори	71
Українські донори	16
Органи державної влади	8
Український бізнес	13
Іноземний бізнес	2
Добровільні пожертвування окремих громадян	18
Інше	0

12. У якій сфері переважно працює Ваш аналітичний центр? (якщо напрямів діяльності кілька, зазначте їх)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Економіка	20
Політика	37
Освіта	8
Культура	4
Захист прав людини	10
ЗМІ	7
Реформування державного управління	17
Національні меншини	5
Соціальні проблеми (безробіття, пенсії, вразливі соціальні групи тощо)	6
Боротьба з корупцією	15
Розвиток громадянського суспільства	24
Екологія	4
Медицина	1
Наркоманія, алкоголізм, СНІД	2
Гендерні проблеми	5
Зовнішня політика	14
Інше (що?)	0

13. В якому місті працює Ваш аналітичний центр?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Київ	51
Краматорськ	3
Львів	7
Луцьк	1
Ізмаїл	1
Одеса	8
Суми	1
Харків	1
Чернівці	3
Чернігів	1
Сєверодонецьк	1
Інше	2
Не відповіли	2

Додаток 3.

Опитування «аналітичні центри і ЗМІ: як їм краще співпрацювати?»

ЗАГАЛОМ ОПИТАНО 53 ЕКСПЕРТИ

1. Чи знаєте Ви про діяльність недержавних аналітичних центрів в Україні?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
так, знаю, і доволі добре	23
дещо про це знаю, але не можу сказати, що достатньо	24
знаю мало	6
фактично не знаю нічого	0

2. Наскільки особисто Вам потрібні матеріали, що їх розробляють недержавні аналітичні центри?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
дуже потрібні	18
загалом потрібні	30
загалом не потрібні	3
не потрібні зовсім	0
важко сказати	2

3. Звідки Ви переважно дізнаєтеся про діяльність недержавних аналітичних центрів? (Зазначте основні джерела інформації)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
із сайтів аналітичних центрів	22
від керівників та аналітиків цих аналітичних центрів	16
з їхніх заходів – презентацій, круглих столів, конференцій	22
зі ЗМІ	20
з друкованої продукції аналітичних центрів	4
із їхніх розсилок через Інтернет	18
від своїх співробітників, колег, друзів	10
інше	1

4. Хто, на Вашу думку, є основним «споживачем» матеріалів, що їх готують недержавні аналітичні центри?
(зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
ЗМІ	43
організації громадянського суспільства	41
органи центральної влади	18
органи місцевої влади	13
бізнесові структури	16
міжнародні фонди та організації	35
партії, політичні сили	24
індивідуальні замовники	15
навчальні заклади	10
фактично «споживачів» у недержавних аналітичних центрів немає	0

5. Як Ви вважаєте, якою мірою діяльність недержавних аналітичних центрів впливає на формування державної політики? *

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
дуже впливає	0
скоріше впливає	18
важко сказати напевно, впливає чи ні	15
скоріше не впливає	18
зовсім не впливає	0
не знаю	1

*1 експерт не надав відповіді на це питання

6. Якщо Ви вважаєте, що такий вплив сьогодні є, то за допомогою яких механізмів він досягається?
(Вкажіть усе, що вважаєте за потрібне)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
через залучення аналітичних центрів органами влади до вироблення стратегій та конкретних рішень у різних сферах	9
через залучення до розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів	23
через участь в громадських радах та інших дорадчих структурах при органах влади	15
через перехід на роботу в органи влади фахівців аналітичних центрів	16
через вплив на громадську думку суспільства з використанням ЗМІ	35
через обговорення проблем на круглих столах, конференціях за участю представників органів влади	14
через співпрацю з міжнародними організаціями, які, в свою чергу, впливають на українську владу	25
через застосування разом із іншими недержавними організаціями різних форм тиску на владу (мітинги, флешмоби тощо)	9
інше	0
важко сказати	6

7. Як відомо, в Україні існують різні структури, які провадять дослідження. Якщо Вам потрібна якась інформація з певного питання – куди Ви зазвичай звертаєтесь?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
до державного інституту Академії наук, де це питання вивчають	7
до певного підвідомчого дослідницького інституту	4
до вищого начального закладу	3
до комерційного дослідницького центру	10
до недержавного аналітичного центру	31
до конкретної людини, незалежно від місця роботи	33
інше	2

8. Наскільки активно, на Вашу думку, ЗМІ залучають результати досліджень недержавних аналітичних центрів?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
постійно	9
час від часу	37
дуже рідко	6
фактично ніколи	0
важко сказати	1

9.

Наскільки активно Вам особисто доводилося використовувати в роботі результати досліджень недержавних аналітичних центрів?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
постійно	9
час від часу	36
дуже рідко	5
фактично ніколи	2
важко сказати	1

10. Якщо Вам доводилося використовувати в своїй роботі матеріали аналітичних центрів, то – яких саме?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	21
Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова	16
Київський міжнародний інститут соціології	8
Комітет виборців України	5
Громадянська мережа «ОПОРА»	5
Реанімаційний пакет реформ	5
Міжнародний центр перспективних досліджень	5
Соціологічна група «Рейтинг»	4
Центр політико правових реформ	3
Інститут Горшеніна	3
Центр прикладних політичних досліджень «Пента»	3
Інші	40

Також були згадані:

- Лабораторія законодавчих ініціатив,
- Український національний центр політичних досліджень,
- SOCIS,
- CASE Україна,
- Центр політичних студій та аналітики,
- Інститут Громадянського Суспільства,
- Агентство стратегічних досліджень,
- Аналітичний центр DiXi Group,
- Причорноморський центр політичних та соціальних досліджень,
- Агентство моделювання ситуацій,
- Державне агентство України з інвестицій та інновацій,
- Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України,
- Інститут економічних досліджень та політичних консультацій,
- Da Vinci AG,
- Майдан закордонних справ,
- ПравдаТУТ,
- Фонд енергетичних стратегій,
- Центр UA,
- RAND Corporation,
- CSISS,
- VoxUkraine,
- Інститут світової політики,
- DESPRO,
- Асоціація міст України,
- R&B Group,
- CEDOS,
- ЧЕСНО,
- Слово і Діло,
- Центр глобалістики «Стратегія XXI»,
- InMind,
- Інститут Трансформації Суспільства,
- Несторівська група,
- ProMova,
- Інститут демократії імені Пилипа Орлика.

10.1 І які матеріали?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Дослідження громадської думки	16
Аналітичні записки, звіти досліджень	9
Думки і коментарі експертів	5
Аналіз стану економіки	4
Прес-релізи	3
Інше	11
Важко сказати	1

11. Чи відчуваєте Ви особисто потребу у систематичній співпраці ЗМІ з недержавними аналітичними центрами?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
так	33
в систематичній – ні, але періодично, час від часу – так	19
ні, це мені не потрібно	1

12. Які саме матеріали Вам потрібні? В якому вигляді? (Зазначте усе, що вважаєте за потрібне)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
серйозні аналітичні розробки певної тематики	20
аналіз альтернативних підходів до вирішення певних проблем	32
короткі аналітичні записки з певних актуальних питань	39
коментарі певних експертів з тих чи інших питань	42
консультації експертів для журналістів із певних питань	37
інше	0
насправді такі матеріали мені не потрібні	0

13. Що, на Вашу думку, найбільше заважає співпраці ЗМІ та недержавних аналітичних центрів? (Відзначте все, що вважаєте важливим)

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
відсутність належної інформації у ЗМІ про те, чим займаються недержавні аналітичні центри (НАЦ)	13
невміння ЗМІ працювати з аналітичними центрами	23
невміння експертів з аналітичних центрів працювати зі ЗМІ, незрозуміння специфіки їхньої роботи	28
прагнення ЗМІ отримати сенсацію, а не об'єктивну інформацію чи аналітику	27
відсутність коштів у ЗМІ, щоб оплатити роботу НАЦ	26
тематична обмеженість діяльності недержавних аналітичних центрів	8
постійний брак часу у журналістів, робота «з хвилини на хвилину»	27
заангажованість ЗМІ, що спонукає звертатися до «потрібних», а не до кращих експертів	15
просто у ЗМІ немає потреби співпрацювати з аналітичними центрами	4
інше	0
важко відповісти	1

14. У матеріалах якої тематики Ви відчуваєте зараз найбільшу потребу?*

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Загальний аналіз стану і перебігу реформ	14
Аналіз стану економіки України і її реформування	11
Безпекова політика України, армія, співпраця з НАТО	10
Дослідження громадської думки	8
Реформування правоохоронних органів і суду	7
Ситуація на окупованих територіях (Крим, Донбас), аналітика військового конфлікту, відносини з РФ	7
Відносини з ЄС, імплементація Угоди про Асоціацію	7
Специфіка перебігу загального суспільно-політичного процесу	6
Енергоефективність і енергозбереження	5
Боротьба з корупцією і контроль влади	4
Міське самоврядування і децентралізація	4
Стан справ в освіті і охороні здоров'я	4
Аналіз медіа і комунікацій з громадськістю	4

*Вказані проблемні питання, які згадувались більше 3 разів

15. Які аналітичні центри, на Вашу думку, найбільш успішно співпрацюють зі ЗМІ?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова	20
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	18
Комітет виборців України	7
Громадянська мережа ОПОРА	6
Київський міжнародний інститут соціології	6
Реанімаційний пакет реформ	3
Інститут євроатлантичного співробітництва	3
Центр політико-правових реформ	2
Лабораторія законодавчих ініціатив	2
Майдан закордонних справ	2
Інститут світової політики	2
ЦентрUA	2
Інші	19
Важко сказати	4

Також були названі:

- МФ «Відродження»,
- Український незалежний центр політичних досліджень,
- Аналітичний центр «Dixi»,
- Центр прикладних політичних досліджень «Пента»,
- Інститут Горшеніна,
- Інститут енергетичних стратегій,
- Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння,
- Центр Defense Express,
- Центр миру, конверсії та зовнішньої політики України,
- Центр протидії корупції,
- Центр громадянського суспільства, Восток SOS,
- Українська Гельсінська Спілка,
- ГО «Телекритика»,
- Центр близькосхідних досліджень,
- CASE-Україна,
- Міжнародний центр перспективних досліджень,
- Асоціація міст України,
- Despro.

16. Які експерти з аналітичних центрів найбільш успішно співпрацюють зі ЗМІ?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Ірина Бекешкіна	13
Володимир Фесенко	6
Олексій Гарань	5
Микола Сунгуровський	4
Ольга Айвазовська	4
Марія Золкіна	3
Олександр Сушко	3
Вадим Карасьов	2
Андрій Когут	2
Ігор Коліушко	2
Микола Мельник	2
Інші	18
Важко сказати	3

Також були названі:

- Олександр Пасхавер,
- Ярослав Юрчишин,
- Дмитро Боярчук,
- Олександр Жолудь,
- Ігор Бураковський,
- Юлія Тищенко,
- Максим Лациба,
- Ірина Сушко,
- Віктор Таран,
- Олександр Слобожан,
- Олексій Кошель,
- Володимир Дубровський,
- Олег Рибачук,
- Михайло Гончар,
- Ігор Семиволос,
- Олеся Яхно,
- Тарас Березовець,
- Мілан Леліч.

17. А особисто Ви з якими аналітичними центрами найбільш плідно співпрацювали?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова	15
«Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	13
Комітет виборців України	7
Київський міжнародний інститут соціології	6
Реанімаційний пакет реформ	5
Громадянська мережа «ОПОРА»	4
Лабораторія законодавчих ініціатив	3
Центр політико правових реформ	3
Інститут євроатлантичного співробітництва	3
Інститут світової політики	2
Центр близькосхідних досліджень	2
Аналітичний центр «DiXi Group»	2
ГО «Європа без бар`єрів»	2
Соціологічна група «Рейтинг»	2
Інші	20
Важко сказати	2

Також були названі:

- Причорноморський центр політичних та соціальних досліджень,
- Da Vinci AG,
- Міжнародний центр перспективних досліджень,
- CASE Україна,
- Інститут Горшеніна,
- Фонд енергетичних стратегій,
- Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння,
- Defense Express,
- Центр UA,
- VoxUkraine,
- Центр миру, конверсії та зовнішньої політики України,
- Центр протидії корупції,
- Українська Гельсінська спілка,
- Український незалежний центр політичних досліджень,
- Transparency International Україна,
- ProMova,
- Despro,
- Асоціація міст України,
- Фонд «Європа 21»,
- SOCIS».

18. А з ким саме із експертів?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
Ірина Бекешкіна	7
Володимир Фесенко	6
Олексій Гарань	5
Микола Сунгуровський	4
Марія Золкіна	3
Ігор Коліушко	3
Володимир Паніотто	3
Андрій Биченко	2
Руслан Кермач	2
Тарас Березовець	2
Михайло Гончар	2
Олеся Яхно	2
Ігор Семиволос	2
Ірина Сушко	2
Олександр Охрименко	2
Борис Кушнірук	2

Також були названі:

- Андрій Новак,
- Анатолій Баронін,
- Дмитро Боярчук,
- Олександр Жолудь,
- Ігор Бураковський,
- Наталія Линник,
- Ольга Айвазовська,
- Олександра Рашмеділова,
- Руслан Бортник,
- Євген Магда,
- Карл Волох,
- Олексій Голобуцький,
- Анатолій Октисюк,
- Віталій Шарлай,
- Любов Акуленко,
- Євгенія Борзило,
- Олексій Кошель,
- Микола Мельник,
- Ігор Когут,
- Сергій Солодкий,
- Євген Головаха,
- Леонід Поляков,
- Дарина Каленюк,
- Андрій Матвійчук,
- Світлана Барбелюк,
- Олександр Сушко,
- Ігор Козій,
- Дмитро Потехін,
- Сергій Толстов,
- Альона Гетьманчук,
- Катерина Зарембо,
- Святослав Пікуль,
- Юлія Тищенко,
- Вадим Карасьов,
- Роман Ніцович,
- Наталія Беліцер,
- Андрій Клименко,
- Сергій Данилов,
- Юлія Каздобіна,
- Юрій Якименко,
- Володимир Усатенко,
- Кость Бондаренко,
- Андрій Золотарьов,
- Дмитро Тимчук,
- Ярослав Грицак,
- Вікторія Бриндза,
- Євген Глібовицький,
- Святослав Павлюк,
- Світлана Заліщук,
- Олексій Хмара,
- Вадим Міський,
- Андрій Єременко,
- Олексій Шевченко,
- Наталія Ватаманюк,
- Марина Козлова,
- Олег Рибачук.

19. Чи готові ЗМІ платити аналітичним центрам за їхні аналітичні розробки?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
ми вже сплачуємо за те, що самі замовляємо	3
так, в принципі готові	4
готові, якщо це не буде дорого	12
ні, не готові	21
вважаємо, що це аналітичні центри повинні нам платити за використання їхніх матеріалів у ЗМІ	0
важко сказати	12

20. У якому ЗМІ Ви працюєте?

	КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК
друковане ЗМІ (газета, журнал)	7
телебачення	14
радіо	7
інтернет-видання	13
інформаційна агенція	4
громадська організація, що займається питаннями ЗМІ	4
інше	4

